

Johannes Frederik Johnstrup.

Hans Liv og Virksomhed.

Et Blad af Geologiens Historie i Danmark.
I Anledning af Hundredeaarsdagen for hans Fødsel
den 12. Marts 1918.

Af

K. Rørdam.

Meddelelser fra Dansk geologisk Forening. Bd. 5. Nr. 15.

1918.

*Ansvaret for Afhandlingernes Indhold
paahviler Forfatterne.*

J. F. Johnstrups Liv og Virksomhed.

Et Blad af Geologiens Historie i Danmark.

Af K. RØRDAM.

Den Mand, hvis Minde her skal fremdrages paa Hundredearsdagen efter hans Fødsel, var af en Støbning, som nu næppe kendes. Mandens Karakter og ejendommelige Begavelse bidrog naturligvis hertil, men Tiderne, hvorunder han var født og virkede, havde utvivlsomt den største Indflydelse. Man vil forstaa dette, naar man erindrer, at han var opdraget og havde sin første Ungdom under sjette Frederiks i det Ydre uendelige nøjsomme og smaaborgerlige Forhold, hvor dog trods alt Naturvidenskaberne havde en straalende Ungdomstid. Som 30aarig fuldvoksen Mand oplevede Johnstrup Begivenhederne i 1848—50, hvor de patriotiske Følelser greb Sindene dybt og Lighedsprinciperne og Frigørelsen af Borger og Bonde i alt Fald paa

Papiret blev Tidens Løsen. Endelig faldt første Del af hans Virksomhed som Universitetslærer i den trange og mørke Tid efter Begivenhederne i 1864. De ødelæggende politiske Kampe i de paafølgende Aar bragte dog eller faldt i alt Fald sammen med en Renselse og Fornyelse i det offent-Liv. Der var trods Kampene Øre hos Rigsdagen for Ønsker om Forbedring i Videnskabens Kaar, og vigtige Foretagender blev sat i Gang, hvori Johnstrup kom til at indtage en ledende Stilling. Man saa ikke længere saa smaa- ligt paa Forholdene som i de foregaaende Aar, hvor en Minister kunde trykke og vende sig syv Gange, førend en fortjent Embeds- og Videnskabsmand kunde faa udbetalt 60 Rdl., som hans Forgænger havde oppebaaret i »Tillæg« til sin i Sandhed ikke flotte Gage. Alle disse forskelligartede Forhold kunde ikke undgaa at sætte Præg paa en Mand, hvis Virksomhed ikke var uafhængig af Tidens Rørelser.

Naar det er blevet mig, der fremdrager Billedet af denne Mand, skyldes det, at blandt alle nulevende Geologer er jeg den, der har kendt Johnstrup bedst. I Løbet af 16 Aar, fra 1878, da jeg blev Student, til Johnstrups Død i 1894 havde jeg daglig Lejlighed til at lære ham bedre og bedre at kende. Jeg lærte at sætte Pris paa ham som en Lærer, der forstod at fylde de unge med den største Interesse for Geologien, og jeg lærte i flere Henseender at højagte ham som Menneske. I de unge Aar modtog jeg stor Velvilje og Elskværdighed fra ham, og Mindet herom har for mig været og er endnu det langt overvejende, tilmed da han et Par Dage før sin Død kaldte mig over til sit Sygeleje og tog Afsked med mig i Udtryk, som jeg aldrig skal glemme. For mig er det som sagt kun de gode og lyse Minder om Johnstrup, min gamle Lærer og Foresatte gennem mange Aar, der har Betydning.

Det maa derfor, som man vil indse, blive en noget personlig præget Fremstilling af Johnstrups Liv og Virken, der her vil blive givet, men der skal stræbes efter at lægge

alle positive Data saa objektivt frem som mulig, saa at Læseren selv vil kunne dømme om Resultaternes Rigtighed. Iøvrigt har Menneskeskildringer efter min Mening kun Værdi, naar der er et personligt Forhold tilstede mellem Historieskriveren og den, hvis Historie skrives, selv om det ikke er nødvendigt at vedkommende nogensinde har set hinanden eller levet i samme Tidsrum.

Hr. Hovedkasserer Cand. polyt. H. C. JOHNSTRUP har overladt mig en Del Aktstykker fra det Johnstrupske Familiearkiv med mange Oplysninger om hans Faders Liv, som har givet særdeles gode Oplysninger særlig om Tiden før 1866. Hr. Professor Dr. jur. JOHANNES STEENSTRUP har overladt mig til Brug en Del Breve af Interesse fra Johnstrup til hans Fader JAPETUS STEENSTRUP. Ogsaa paa dette Sted beder jeg begge de nævnte modtage min bedste Tak for den saaledes mod Sagen og mig viste Velvilje.

Den første af Navnet Johnstrup, som der kendes noget til, er HANS OLUFSEN JOHNSTRUP d. 1704. Han boede paa Gaarden S. Haugrim i Urskog Sogn i Akershus Amt (Norge). Indtil ned i Halvfjerdserne i forrige Aarhundrede hang i Urskov Kirke to Silkestandarter, hvorpaa der var malet et Vaaben »med to, gennem en Krone kryds-lagte Sværd i blaat Feldt; paa Hjelmen fem tvetungede Vimpler, hvoraf den midterste var sort og de øvrige fordelte med to blaa og to sorte Feldter«. Over Vaabenet stod: »Gud er min Tillid«. Under Vaabenet: »Hans Olufsen Jonstrup Kongelige Maist.s bestalter Cornet ved det første nationale Regiment Dragoner i Norge under velbaarne Her Obrister Folckerson, død A^o 1704«¹⁾. Da Professor J. F. Johnstrups nedennævnte Oldefader, Kaptejn U. F. Johnstrup, fulgte efter som Ejer af Gaarden Haugrim, hvor han døde d. 8de Juli 1764, er der næppe nogen Tvivl om, at Cornet Hans Olufsen Jonstrup har været Kaptejn U. F. Johnstrups Fader og saa-

¹⁾ A. HEYERDAHL: »Urskogs Beskrivelse« 1882. (Citater efter J. F. J.)

ledes Tipolderfader til Professor Johnstrup. Det er ikke urimeligt at antage, at han er født omkring 1650. Den nævnte Folckerson er uden nogen Tvivl den senere Generalmajor FRANTS VILHELM FOLCKERSAM (1649—1713)¹⁾, der stammede fra en adelig Slægt i Kurland, men kom til Norge som Forvalter ved Ejdsvold Jærnværk, hvis Ejer var Hertug Jacob af Kurland. Han blev Officer i den norske Hær under »Gyldenløve Fejden«, medens ULRIK FREDERIK GYLDENLØVE²⁾ var Statholder i Norge. Senere blev Folckersam Officer i »de norske nationale Dragoner«, hvor han blev Oberst 1698. Hvorfra Hans Olufsen Johnstrup, der altsaa var Cornet under Folckersam, stammer, kendes ikke; det er muligt, han var af norsk Oprindelse, siden han ejede Gaarden i Urskog Sogn, men det forekommer Forf. egentlig mere sandsynligt, at han har været dansk født, og som saa mange andre Militære af borgerlig Extraktion uden fast Familienavn taget Navn ved sin Indtrædelse i Militæretaten efter sin Fødeby Jonstrup, maaske Byen ved Ballerup, maaske en af de andre. At Navnet ULRIK FREDERIK kom ind i Familien fra ULRIK FREDERIK GYLDENLØVE, der havde været Hans Olufsen Jonstrups øverste Krigsherre, maa betragtes som ganske givet.

Den næste i Slægten bliver ULRIK FREDERIK JOHNSTRUP, der er født 1684 og død $\frac{8}{7}$ 1767. Han deltog som Dragonunderofficer i Faderens Regiment »de norske nationale Dragoner« i Træfningen ved Norderhoug Kirke, hvortil ANNA COLBJØRNSENS Navn som bekendt er knyttet. At denne tilfældige Berøring med Familien paa Norderhoug dog ikke har været uden Betydning for Ulrik Frederik, fremgaar af, at han den $\frac{21}{6}$ 1729 blev gift med Anna Colbjørnsens Broderdatter CATHARINA KJELSDATTER COLBJØRNSSEN (f. c. 1700, død i Høland i Akerhus Amt 1751). Hun var Datter af Gaardejer SØREN KJELD COLBJØRNSEM til Sønder Sørum og MARTHA LARSDATTER LEMMICK: U. F. Johns-

¹⁾ C. F. BRICKA: Biograf. Lex. V. (1891) S. 233.

²⁾ Danmarks Riges Historie IV. (1902) S. 511 o. flg. Smgl. Biograf. Lex. VI (1892) S. 350 o. flg.

trup blev Fændrik ved Dragonerne 1718, Løjtnant 1722, »karakteriseret« Kaptejn 1749 og »virkelig« Kaptejn 1752 (efter Nutidens Sprogbrug Ritmester). Man aner i Historiens tørre Aarstal en hel lille Roman, med den tapre unge Dragonunderofficer, der under den raske Affære ved Norderhoug, hvor Normændene fra Akershus og Smaalenene fik Held til ret af Hjertens Lyst at børste deres nære Stammefrænder og Arvefjender, efter Kampens Slutning fik Lejlighed til at se et Glimt af Anna Colbjørnsens pur unge Broderdatter Catharina, der hjalp Tanten med at pleje den syge Onkel, Pastor RAMUS. Da Dragonen 13 Aar efter som Løjtnant vender tilbage, bliver Parret gift. Om Ulrik Frederik kendes iøvrigt, at han den $\frac{5}{4}$ 1751 ansøger fra Eid i Høland om kgl. Bevilling til at sidde i uskiftet Bo efter sin afdøde »Kæreste« sal. Cathrina Kjeldsdatter, og det angives i Ansøgningen, som blev bevilget, at der er 6 levende Børn. Den $\frac{8}{9}$ 1754 ansøger han fra Eid om, at hans Søn, Løjtnant HANS ULRIK JOHNSTRUP ¹⁾, maa »faa Tilladelse til accordere« med Landeværnskaptejn Grønvold om hans Kompagni. Ulrik Frederik døde som nævnt 1767.

Hans anden Søn var KJELD COLBJØRNSEN JOHNSTRUP ²⁾. Han angives at være døbt 1ste Søndag i Fasten 1741, men hans Fødselsaar angives forskelligt i de forskellige »Conduitelister«, som endnu er bevaret. Et Sted angives han at være født 1737, et andet Sted 1739. Som Premierløjtnant i Dragonerne beboede han Gaarden Houger i Vaaler Sogn i Smaalenene. Senere hen, efter sin Afskedigelse, Brager næs ved Drammen, hvor Sønnen ULRIK FREDERIK JOHNSTRUP blev født vistnok 1778. Hans Moder var MARGRETHE HAMMING, der døde 1778. Familien var velsignet med 9 Børn og var ikke velsitueret i økonomisk Henseende. Ul-

¹⁾ Altsaa opkaldt dels efter Farfaderen Hans O. Jonstrup dels efter Faderen Ulrik F. Johnstrup. Antagelsen om, at Hans O. Jonstrup var hans Farfader, bestyrkes meget ved denne Navnegivning.

²⁾ Opkaldt efter Morfaderen, Kjeld Colbjørnsen.

rik Frederik blev derfor ikke Officer, som Slægtstraditionen bød, men kom i en ung Alder tilsøs fra Drammen som Skibsdreng paa en Kinafarer. Han blev konfirmeret i rum Sø af Skibspræsten S. J. OMANN (senere Præst i Vissebjerg, Fyn). Skibet var det ostindiske Kompagnis »Prindsen af Augustenborg«, Kaptejn J. HOLM, der havde Togt til Ostindien i 1795—1796. Efter i nogle Aar at have faret med dette og andre af Kompagniets Skibe var han fra 1801—1803 Hovmester paa »Kongen af Danmark« under Kaptejn O. D. L. AGERBECH, der havde været Overstyrmand paa Ulrik Frederiks første Kinafart. Fra Agerbeck haves et overordentlig rosende Vidnesbyrd om Ulrik Frederiks Dygtighed og Paalidelighed.

I 1807 blev Johnstrup taget til Fange af Englænderne i Serampore i Ostindien og senere ført til London, hvor han den 8. September 1810 blev frigivet mod at give sit Æresord paa ikke at kæmpe mod Englænderne »unless he be exchanged for a British prisoner of the same description and rank with himself«¹⁾. Han fik Ordre inden 14 Dage at være ude af England, og af hans Pas, der er viseret den 5. November 1810 i Bragernæs, kan man se, at han straks efter »den lange Prison« har begivet sig til sit Hjem for at hilse paa sine Kære. Det var dog kun et kortvarigt Ophold, han gjorde i Norge, da hans Pas udviser, at det er forevist i Ebeltoft den 16. November samme Aar. Hvorfor han fra Bragernæs tog til Ebeltoft, vides ikke, men der skete jo en ikke ringe Kornudskibning fra de danske Smaabyer til de forskellige Havnestæder i Norge, saa snart Englændernes vagtsomme Øjne var vendt andetsteds, og det er vel sagtens med en saadan hjemgaaende tilfældig Skibsløjlighed, at Ulrik Frederik har listet sig ned til Danmark forbi de engelske Vagtskibe.

I Familiepapirerne findes Beretningen om en lille Krigsepisode, som Ulrik Frederik senere oplevede, som med

¹⁾ Johnstrup blev altsaa betragtet som Skibsofficer af Englænderne, da en af Menig- eller Underofficersklassen ikke kunde løslades »paa Parole«.

Henblik paa Nutidens Begivenheder maa antages at have Interesse. I en Søforklaring, som blev afgivet den 31. December 1811 for Notarius publicus i København af Førerens af Chaluppen »De trende Venner«, Ulrik Frederik Johnstrup, Styrmand Jens Nielsen og Matroserne Svend Christensen Schotmann og Christian Hansen Bruun, hedder det ¹⁾:

»At de efterat have indladet i Chaluppen »De trende Venner« 400 Tdr. Rug for Kongelig Regning, hvormed de til Christiansø var destinerede, ligeledes en Sæk med blaa Munderings Buxer, lagde samme Torsdagen den 19. Dec. ud igjennem Bommen, hægt, tæt og vel forseet i alle Maader.

Den 20. Dec. om Morgenen Kl. 8 med Vinden W. S. W. jevn Kuling, lettede de og seilte, samt passerede Dragøe; Natten mellem den 20. og 21. holdt de krydsende henimod Falsterbo Rev. Vinden var om til S. S. W. tyk, taaget Luft og stiv Kuling.

Om Morgenen Kl. 6. d. 21. s. M. var de inde i Falsterboe Rev i 4 Favne Vand, vendte Vest over, og efter nogen Tids Forløb opdagedes i Tykningen forude tæt ved os en fjendtlig Fregat til Ankers og noget fra den 5 ditto Skibe under Seil. Jeg holdt straks af N. O. efter for at undgaa bemeldte Skibe, hvilket og lykkedes. Jeg formenten nu at hele den fjentlige Flaade var agter ud, og bestemte mig for med Force af Seil, at naae Dragøe, men Kl. 9 Formiddag ved Fortyndet Luft saa vi os med et tvers øster ud fra den rette Convoi. Det tykkede til igen, og vi vedblev at forcere Seil i Haab om endnu at redde os op under Dragøe, men da jeg var Dragøe omtrent 2 Mil nær, tyndede det af i Luften, og en Fregat samt en Cutterbrig, som ved samme Leilighed blev os vaer, gjorde strax Jagt paa os; jeg vedblev at presse med Seil, men da Kulingen tiltog, var vi saa uheldige, at vor Bredfoggeraae brækkede.

¹⁾ Efter en Afskrift. Retsskrivningen er næppe fuldt ud den originale.

Dette foraarsagede, at bemeldte Skibe hurtigere indhentede os, og lod Kugler regne paa os i Mængde, og omsider afskar os fra Landet. At flye var umuligt og at tilintetgjøre Fartøjet ligeledes, uden at vi alle maatte derved opofres. Fjenden tog altsaa Fartøjet i Besiddelse, og Cutterbriggen tog det paa Slæbetoug ind ad Flinterenden. Ved den forcerede Seilads var Fartøjet blevet ganske læk.

Da en fjendtlig Fregat kom samme Tid til at staae paa Saltholms Middelgrund, saa besluttede Fjenden at bruge min Chaluppe at lægge nogle af dens Kanoner i, og udføre Ankere med. Til den Ende styrtede Fjenden en stor Deel af min indehavende Rug overbord, samt min Jolle og alt Løst, som fandtes paa Dækket og laae dem iveien, hvilket alt gik lorloren. Derpaa blev mit Fartøj halet paa Siden af den paa Grund værende Fregat, hvorved Chaluppens Skrog, Seil og Redskab blev ramponeret og meget ilde behandlet. 2de halvslidte Trodser bleve af Fjenden i Stykker huggede til Fortoyning, og reent spolerede. Efterat Fregatten havde faaet Ankerne udført, hivedes den af Grund den 21. Decbr. Kl. 11 om Aftenen. Den tog sit Sværanker fra os igjen og firede mit Fartøj agterud; den hele Tid var der 2 Officerer og 6 Gemene ombord hos mig. Den 22. s. M. seilede Fregatten med os paa Slæbetoug, til vi var N. O. af Saltholmen, der kappede den Tampen af vort Ankertoug, hvorved vi slæbte, og befalede os at ankre. Straks derpaa kom en Sluppe ombord fra Commandeuren med 1 Officer og 8 Mand. Disse fratog os til Slutning følgende: en ganske nye og ubrugt 2 $\frac{1}{2}$ Tomme Trodse 125 Fod lang, vor nye Bredfok, indeholdende omtrent 100 Aleu Ravndug, samt alle mine medhavende Provisioner, ligeledes en Sæk med Munderings Buxer, som skulde været afleveret paa Christiansø. Derpaa erklærede Officeren i Commandeurens Navn mig i Overværelse af mit Mandskab, at Fartøjet gives mig tilbage med dets nuværende Indehavende, paa Grund af mit Udsigende i Forhøret hos Commandeuren, at det Hele var min Eiendom, hvilket de troede, da jeg, førend vi blev tagen, havde til-

intetgjort alle Papirer, hvorved de kunde hente Oplysning om det Modsatte. Jeg havde foregivet at være kommen fra Wordingborg med Ladningen og indkjøbt samme der for egen Regning. Jeg overbeviste dem tillige om, at jeg for kort Tid siden var given frie af engelsk Fangenskab, hvori jeg havde mistet al min Eiendom. Dette samt, at Challuppen var læk og sat i en yderst slet Tilstand har nok bevæget Commandeuren, efter min bønligge Begjæring, at skjænke mig Fartøjet m. v. tilbage.

Efterat Fjenden havde forladt os, saae jeg mig nødsaget til at blive liggende for at sættes i seilbar Stand til den 23. Dec. Kl. 1 Eftm., seilede saa over til Kjøbenhavn, hvor vi ankom Kl. 6 $\frac{1}{2}$ om Aftenen og førtøiede ved Bommens Vagt; holdt bestandig læns ved Pumperne.

Den 24. gjorde jeg Forklaring for Søretten. Samme Dag anmeldt Protest hos Notarius publicus.

Kjøbenhavn, d. 31. December 1812.

U. F. Johnstrup.

Johnstrup ejede og førte senere flere andre Skibe, men i 1817, maaske allerede i 1816, opgav han sit Sømandsliv. Under 27. Maj 1817 meddeltes der ham Attest for, at han har opholdt sig paa det Kgl. Brænderi i Kjøbenhavn og har lært den Maade at brænde paa, som anvendes ved bemeldte Brænderi. »Den 31. Maj foretages iflg. Fordn. 12. April 1809 Besigtelse af det Brændevinsbrænder U. F. JOHNSTRUP nyeligen tilkjøbte Brænderiværk (kjøbt den 24. Maj 1817 for 8000 Rbd. N. V. og 1800 Rbd. S. V.) No. 5 Brogade paa Christianshavn, hvorved intet Anordningsstridigt forefandtes« og 13. Juni s. A. løste U. F. Johnstrup »født i Bragernæs, Borgerbrev som Brændevinsbrænder i Kjøbenhavn«.

Den 16. Juni 1817 meddeles der U. F. Johnstrup, som angives at være 38 Aar gammel, Afskeds Pas som Sø-Indrulleret, hvorefter han kan opholde sig, hvor han lyster, og den 10. Juli s. A. meddeles der Brændevinsbrænder U. F. Johnstrup paa Grund af Krampetilfælde og i Betragt-

ning af, at han i flere Aar har været Skibsfører, men nu er udslettet af Sørollen, Fritagelse for borgerlig Militair Tjeneste. I det her omtalte Sygdomstilfælde kan man maaske søge Grunden til, at han opgav Sølivet i saa ung en Alder. Samme Aar ægtede han ELISABETH JOHANSINE PETRI (født $26/9$ 1793, d. $16/9$ 1839). Hun var Datter af JOHANNES PETRI, Inspektør ved Søkvæsthuset, og MARGRETRE KIRSTINE FOG¹⁾. U. F. Johnstrup førte et lykkeligt og roligt Familieliv efter Sølivets Omtumlelser og var agtet af alle, han kom i Berøring med. Skønt han ikke var skrivekyndig, stod han i stadig Korrespondance med flere forskellige ansete Mænd. Den 7. September 1834 afgik han ved Døden, efterladende sig 1 Søn og 2 Døtre.

Sønnen JOHANNES FREDERIK JOHNSTRUP²⁾ blev født den 12. Marts 1818 i Brogade No. 5 paa Christianshavn. Om hans Barndom foreligger ikke mange Oplysninger, men det fremgaar dog af forskellige Notitser, at Johnstrup først gik i Borgerdydsskolen paa Christianshavn, hvor den bekendte Skolemand, Dr. phil. NIELS BYGUM KRARUP var Rektor³⁾. Han har givet J. et godt Skudsmaal for Skoletiden, men da det mentes at ville tage for lang Tid for ham at fuldføre Studierne efter Skolens sædvanlige Plan, blev han taget ud af Skolen. En af Skolens Lærere, Filologen C. C. W. SILFVERBERG, gav ham privat Undervisning og dimitte-

¹⁾ Smlg. J. F. Johnstrup: »Stamtavle over Familien Petri« Kbhvn. 1883 (trykt som Manuskript).

²⁾ Man kan efter det tidligere anførte anse Johnstrups Fornavn Frederik, som han i Reglen udelukkende brugte som en Arv efter Tipoldefaderens Beundring for Krigsherren ULRIK FREDERIK GYLDENLØVE.

³⁾ VILH. BIRKEDAHL har i sine »Personlige Oplevelser i et langt Liv I. Kbhvn. 1890 S. 23 o. flg. givet et meget levende Billede af de meget forstyrrede Forhold i denne Skole, nogle Aar før Johnstrup blev Student. Maaske skyldes det disse Forhold, som dog efterhaanden bedredes under Rektor Krarups Styrelse, at Johnstrup som anført blev taget ud af Skolen og privat dimitteret.

rede ham 19 Aar gammel til Universitetet i September 1837. Fra Silfverberg foreligger der et overordentligt rosende latinsk Testimonium for J. F. J. stilet til Rektor magnificus og »perillustres et amplissimi professores« ved Københavns Universitet. I 1838 tog Johnstrup »anden Examen« ved Universitetet med Laud og indtraadte 1839 som »Examinand« paa den polytekniske Lærestanstalt. Denne Institution havde da til Lærer i Fysik H. C. ØRSTED, i Kemi WILLIAM CHRISTOFFER ZEISE og i Geognosi og Kemi J. G. FORCHHAMMER. Undervisningen ved Lærestalten var i høj Grad vækkende og befrugtende for mange, og Johnstrup kastede sig ogsaa med Iver over Studiet af Naturvidenskaberne. I 1844 blev han Cand. polyt. med 1ste Karakter (»anvendt Naturvidenskab«). Man havde dog fundet Anvendelse for Johnstrups gode Kundskaber, endnu førend han havde afsluttet sin Eksamen. I 1842 blev han midlertidig Assistent hos ZEISE i det kemiske Laboratorium, og en Tid lang Assistent hos Møntguardein HINNERUP, medens dennes Assistent BIRCH forberedte sig til Examen. Samme Aar flyttede han over som Assistent i FORCHHAMMERS Laboratorium, hvor han fungerede indtil 1846. I 1844 blev han tillige FORCHHAMMERS Assistent ved det mineralogiske Museum. Fra 1844—45 holdt han Foredrag over Fysik og Kemi ved et dengang oprettet Kursus for »studerende Søofficerer«. Gagen var 50 Rigsdaler for et halvt Aars Forelæsninger.

I 1845 havde Johnstrup afsluttet Forchhammers Forelæsninger over analytisk Kemi for Polyteknikerne under F.s Fraværelse paa en Udenlandsrejse, og fra Februar 1846 til Sommeren 1847 var han ansat ved Sorø Akademi som Docent for Studenterne her i Fysik efter Professor CARSTENS HAUCH, der i Marts 1846 var kaldet til Universitetet i Kiel, og efter Professor JAPETUS STEENSTRUP i Mineralogi og Geognosi. Steenstrup var Efteraaret 1845 blevet udnævnt til Universitetsprofessor i København, men flyttede først i April 1846 fra Sorø. Det var dog kun en ren midlertidig Stilling, som Johnstrup beklædte, da Studenter-

akademiets Nedlæggelse allerede var paatænkt. Vi ser ogsaa gennem opbevarede Breve, at Johnstrups trofaste Vel-ynder J. G. Forchhammer ikke har tabt ham af Syne. Fra Januar 1847 foreligger en varm anbefaling fra Forchhammer for Johnstrup, der søger Kemikerboligen paa Borchs Kollegium, skønt han først den paafølgende Sommer skal fratræde i Sorø. Anbefalingen lyder:

»Herr polyteknisk Candidat Johnstrup har ønsket mit Vidnesbyrd i Anledning af en Ansøgning om en Plads paa Borchs Collegium. Det er mig en sand Fornøielse at anbefale denne særdeles dygtige unge Mand, der i henvend 3 Aar har været Amanuensis i det af mig bestyrede Laboratorium, og i næsten ligesaa lang Tid min Medhjælper ved den mineralogiske Samlings Ordning og Catalogisering. Jeg har i denne Tid havt tilstrækkelig Leilighed til at lære hans grundige Kundskaber, hans videnskabelige Aand, hans Talent for Undervisningen, hans sandhedskjærlige Character at kjende, og at overbevise mig om, at han sikkert værdigen vil indtage sin Plads iblandt de danske Dyrkere af Naturvidenskaberne.

Den 12. Jan. 1847.

G. Forchhammer.

Forchhammer havde i Foraaret 1847 tilbudt Johnstrup Plads som Inspektør ved Frederiks Stenbrud paa Bornholm. Johnstrup træffer først Bestemmelse herom i Sommeren 1847, hvor der foreligger en Skrivelse til Forchhammer fra Johnstrup, dateret Sorø den 15. Juni 1847. Han meddeler heri, at han om sex Uger skal fratræde sin Plads i Sorø, men afslaar med Tak den tilbudte Stilling paa Bornholm. Det lyder heri:

»Høistærede Hr. Professor! Jeg maa paa det hjerteligste takke Dem for Deres nu saa ofte mod mig udviste Velvillie, samt for den særdeles Tillid, De har beæret mig med ved Tilbudet af Inspektørposten over Frederiks Stenbrud, og efter Deres Ønske at faae et afgjørende Svar derpaa, er det i al Korthed, at jeg under de nærværende For-

hold ikke kan beqvemme mig til at søge Embedet. Det er først efter en indre Kamp, at jeg er kommet til dette Resultat, da en fast Ansættelse just ikke ofte tilbydes en Polytekniker, og især paa et i teknisk og geognostisk Henseende saa interessant Sted som Bornholm. Mine Udsigter til Ansættelse her ved Akademiet er heller ikke Aarsagen dertil, da de synes baade precaire og fjerne, eftersom jeg nu om 6 Uger atter skal drage bort herfra; men, naar jeg søgte Inspektørembedet, vilde jeg ønske for stedse at kunne virke i denne Retning, og, uagtet mine Fordringer til at leve ingenlunde er større, end at jeg nok for Øieblikket kunde komme ud af det med de tilstaaede Indtægter, vilde det dog være ønskeligt i en ældre Alder at have Udsigt til at opnaa bedre Kaar, som der i det foreliggende Tilfælde ikke kan være Tale om«

Det var unægtelig heller ikke nogen glimrende Stilling. Inspektørposten var lønnet med 333 Rd. 72 Sk., fri Bolig, Brugen af 12 Tdr. Land og nogle uvisse Procenter af det mulige Udbytte. Forchhammer tilbyder Johnstrup Stillingen, men raader ham dog ikke til at søge den: »da det gode Navn, han har erhvervet sig som Docent, vil sikre ham en passende Stilling i denne Retning«.

I Eftersommeren 1846 havde Johnstrup, medens han var ansat i Sorø, været i Kiel. I en Skrivelse af 8. August 1846 fra Direktionen for det Kgl. naturhistoriske Museum meddeles der Candidatus polytechnices Johnstrup »for Tiden i Sorø«, at »Hans Majestæt Kongen har befalet, at en Samling af indenlandske Naturalier fra de herværende Museer skal sendes til Kiel, for der at afbenyttes ved Mødet af tyske Naturforskere og Læger den 18de September og følgende Dage.« Det blev nu overdraget Johnstrup som »Conservator« at besørge Indpakning, Forsendelse og Opstilling i Kiel og senere Hjemsending. Der foreligger en udførlig Instrux paa 9 Paragraffer om, hvorledes han har at forholde sig, samt en Fortegnelse paa Tysk over 167 Stk. Mineraler fra Færøerne, Island og Grønland, samt Fortegnelse over 32 »Pragtstykker« i stort Format, som

Museet i Kiel skal beholde. Det er Guld fra Eidsvold, Sølv fra Kongsberg, labradoriserende Ortoklas fra Frederiksværn og nogle andre norske Mineraler; Dobbeltspat fra Island, Chalcidon og Zeolither fra Færøerne, altsaa det bedste, Museet dengang havde at byde paa.

At denne Rejse ogsaa var sket paa Foranledning af Forchhammer, er utvivlsomt, da Johnstrup i et Brev af 11. Juli 1847 til Forchhammer omtaler sin Glæde over at skulle være sammen med ham ved Mødet i Kiel. Johnstrup deltog ogsaa i det skandinaviske Naturforsker møde i København i Sommeren 1847. Foruden disse Møder og Undervisningen var hans Tid fuldt optagen paa andre Maader. Han foretog stadig Ekursioner og Indsamlinger for Forchhammer. Saaledes sender han i Sommeren 1847 til Museet i København »1 Foustage« med Kridt fra Møen, 3 do. med Kalksten fra »Faxø«, 1 Kasse med Kridtforsteneringer fra Stevns Klint og en Del Forsteneringer fra Lellinge. Han holder gennem jevnlig Breve Forchhammer à jour med sit Arbejde i Sorø og de kemiske Undersøgelser — særlig af Kildevand fra Roskilde og Drikkevand fra Sorø — som han trods et noget mangelfuldt Laboratorium og Laboratorieudstyr i Sorø er i Stand til at foretage.

Ogsaa i litterær Henseende var Johnstrup virksom i disse Aar. I 1846 skrev han en lille Artikel: Om Korallrevene i det stille og det indiske Ocean (Dansk Ugeskrift II R. VIII Bd. Kbhvn. 1846). I 1847 holdt han Foredrag paa Naturforsker mødet i København om »Molluskeforsteneringer i Danmarks Kridt- og Brunkulformation« og skrev en Afhandling om: »Undersøgelse om Københavns Brøndvand« (Trier's: Archiv for Pharmacie og teknisk Chemie IV Bd. Kbhvn. 1847) og næste Aar: Om Jordlagenes Forhold til det deri ansamlende Vand med specielt Hensyn til Københavns Jordbundsforhold« (Schouw: Dansk Tidsskrift No. 6 Kbhvn. 1848). Man kan i den af Johnstrup i Forening med C. AMBT og CHR. STEENBUCH 40 Aar efter udgivne »Grundluften, Grundvandet

og Jordbunden i Kjøbenhavn« (1888) se en Fortsættelse af Johnstrups Ungdomsarbejder.

Johnstrup var nu (1847) færdig med Docentvirksomheden i Sorø og kom ind og boede paa Borchs Kollegium, men allerede i 1848 søgte og fik han Pladsen som Adjunkt ved den lærde Skole i Kolding, hvor han underviste i Naturhistorie, Fysik og Matematik i de højere Klasser. Allerede den $\frac{4}{11}$ 1849 blev han udnævnt til Overlærer i Kolding. I Vejle Avis fremsatte han samme Aar en skarp Kritik over et af en Hr. LUNDT fremsat Forslag om Udvindeelse af Svovl paa Island, hvorved han forhindrede Startningen af en »Svindelforretning«, efter hvad han har meddelt mig personlig. Mange Aar senere, i 1871, fik Johnstrup Lejlighed til mere indgaaende at beskæftige sig med Svovlet paa Island under sin første Undersøgelsesrejse paa denne Ø. Iøvrigt ses Johnstrup ikke at have været videre skrivende i dette Tidsrum. Tiderne var urolige, og Kolding blev besat af de fjendtlige Tropper. Johnstrup giver en ret indgaaende Beskrivelse af Besættelsen. Det var jo, sammenlignet med Nutidens Forhold, en Krig i Lommeformat, som nedenstaaende Beretning, der er taget af et Brev af 21. April 1849 til en Slægtning, viser.

..... »Du ved naturligvis alt for længe siden, hvad her er passeret, men jeg kan dog ikke undlade at meddele Dig de for os ikke uvigtige Begivenheder i de sidste Dage, som om de for Dig vare nye. Torsdag Eftermiddag blev vor Forpostkjæde angreben af Fjendens Tirailleurer, og da hele Terrainet syd for Kolding er ugunstigt at forsvare, trak de dem tilbage inden for Pallisaderne ved Indgangen til Byen. Lidt efter kørte 2 Kanoner op paa Høiderne vesten for Tweed og kanonerede i omtrent $\frac{1}{2}$ Time i en vestlig eller N. V. Retning, uden at det var os muligt at opdage, hvorefter eller hvorfor man skjød. Sandsynligvis var det en Slags Annonce om, at man næste Dag vilde aflægge os en Visit, som da heller ikke udeblev. Igaar Morges Kl. 7 nærmede de fjendtlige Kolonner sig, og der udviklede sig en levende Fægtning i 2 Timer, vore vare dæk-

kede af Pallisaderne og Husene, saa vi havde kun forholds-
mæssig faa Saarede og Døde, Fjenden skal have lidt endeel
af vore Espingoler, som gjorde god Nytte. Men Ordren lød
paa kun at holde Byen i 2 Timer, saa da Klokken var
lidt over 9, trak vore sig tilbage til de norden for Byen
liggende Høider, som de nu besatte. 9de Bat. Insurgenten
(tildeels Tanus Friskarer) og en Bataillon Jægere rykkede
nu ind af den ene Port, som vore drog ud af den anden,
et for os trist Syn, saameget mere, som vi blot behøvede
at have havt 1 Bataillon mere (vi havde nemlig kun 1
Compagnie af 1ste Jægerkorps og nogle Espingoler) for at
have holdt Indgangen, saalænge det skulde være, mod denne
Styrke; men til hvad Nytte, thi vilde Slesvigh. have benyt-
tet deres Artilleri, vilde Byen jo ødelægges, uden at der
derved opnaedes Noget. Det var da første Gang, jeg hørte
Kugler pibe omkring mig; thi de ligesom regnede ned paa
visse Strøg af Byen, og det var kun med den største For-
sigtighed, at man kunde gaae paa Gaden, ja selv da jeg
vilde gaa ind paa mit Værelse, hvortil jeg skal gaae over
et Loft, gik der een tvers gennem Tagstenen ved Siden af
mig, men om alt dette taler Du jo ikke til Marie, det vilde
kun være at ængste hende. Et Par Civile fik Skudskaar,
den ene i Knæet, den anden i Ryggen, Noget, som let
kunde hændes, da enkelte aabentstaaende Porte vare saa-
ledes beliggende, at Kuglerne derigjennem gik tvers over
Gaden. Synet af de Dræbte og Saarede, som Ambulance-
soldaterne bare forbi mig, gjorde et Indtryk, som det ikke
er muligt at beskrive, og dog var det intet imod at høre
Insurgenternes Hurraraab og Musik, der naturligvis spillede
Slesvigh. meerumschlungen. Fra mit Vindue, der vender
mod de nordlige Banker, saa jeg Slutningen af Fægtningen,
idet vore Jægere havde besat alle Gjærderne og beskøde
de fremstormende Fjender, hvis Tal dog ingenlunde var
større, end at de vilde have kunnet drive dem tilbage, naar
det skulde være. Men Ordren lød nu engang anderledes.
Den hele Occupation af Kolding er saaledes, som den er
iværksat med en saa lille Styrke, aldeles betydningsløs, da

der ikke kan være Tale om at rykke et Skridt videre frem, selv om Troppemassen var 4 Gange saa stærk, men det er snarere en vis Forfængelighed der derved er tilfredsstillende, ligesom det, da Byen ikke kan forsvares, er lettere for Fjenden end for Vore at holde den besat. Idag har jeg næsten ikke bestilt Andet end i Kikkerten observere alle Fjendens Recognosceringer, da jeg kan overskue hele hans Forpostkjæde. De ventede idag at blive angrebne og have til dette Øiemed barikaderet alle Gader med Pallisader, Vogne og Gjødning, et nyt Forskandsningsapparat, som forresten passer godt paa en skiden Sag. At de opføre sig med en Arrogance og Uforskammed, som virker i høi Grad nedstemmende paa de stakkels Familier, der blive besværede med sligt Utoi, kan Du nok begribe, og skjøndt jeg som Logerende, endnu ikke har følt Trykket deraf, kan jeg dog ikke derfor sige, at det afficerer mig mindre, da det næsten generer mig at være fritaget derfor«.

Johnstrup havde som nævnt haft sit Barndomshjem i Brogade Nr. 5 paa Christianshavn. Hans Fader, den gamle Skibsfører, boede her lige overfor en Kollega, den tidligere Skibsfører Hans Jacobsen Dahl. Her lærte J. F. Johnstrup tidlig Datteren Marie Louise Dahl (født $\frac{29}{5}$ 1821) at kende, med hvem han blev forlovet. De blev gift $\frac{2}{1}$ 1850, medens Johnstrup var i Kolding. Hun levede som Enke efter Johnstrups Død i 17 Aar og døde 90 Aar gammel hos sin Datter i Vejle $\frac{8}{1}$ 1911.

Forholdene i Kolding var dog ikke tilfredsstillende for Johnstrup. Rektoren, Professor INGERSLEV, var en yderst stridbar Herre, der levede i Krig paa Kniven med alle sine Lærere. Overfor Insurgenterne, der besatte Kolding, var Ingerslev ikke slet saa modig som overfor sine Adjunkter. Han gemte sig nede i sin Brændekælder og opholdt sig der, medens Byen var occuperet¹⁾.

¹⁾ Smgl.: »Brevveksling og Dagbogsoptegnelser for 1848—50 vedrørende Holger F. Rørdam«. Udg. af K. Rørdam. Kbhvn. 1914 S. 42.

Johnstrup søgte at bevare en stræng Neutralitet overfor Rektoren og sine Kolleger, og det lykkedes ham ogsaa for sit Vedkommende at bevare Freden med begge Parter, men han var spændt haardt for med Undervisning i Fag, som ikke var hans egentlige Studium: Matematik, Botanik og Zoologi. Til kemiske Undersøgelser var Lejligheden kun ringe, men han ses at have benyttet Arbejderne ved Befæstningsanlæggene i Fredericia i Krigsårene til at stifte Bekendtskab med de tertiære Jordlag der. Han følte sig dog stadig fremmed i Kolding, og da Adjunkt ASSENS i Sorø meddeler ham, at Fysiklæreren KRARUP-HANSEN er bleven forflyttet til Haderslev og opfordrer Johnstrup efter Rektor BOJSSENS Tilskyndelse til at søge Ansættelse som Overlærer i Sorø, fører dette til, at Johnstrup efter forskellige Overvejelser, Raadførelser med Forchhammer og andre beslutter sig til at søge Pladsen. Skønt Finansudvalget gjorde nogle Vanskeligheder, gik det dog tilsidst ind paa, at der blev oprettet en Overlærerplads for Johnstrup (han skulde egentlig først have været Adjunkt) med en Gage af 800 Rdl. og 150 Rdl. i Huslejogodtgørelse. I 1851 skete Overflytningen til Sorø. Ogsaa i Kolding havde Johnstrup forstaaet at gøre sig afholdt. Fra Drengene i Skolens tredjeøverste Klasse foreligger der en ganske rørende Takadresse til Johnstrup dateret Kolding 28. Marts 1851, hvori de blandt andet anfører:

»Deres omfattende grundige Kundskaber satte Dem istand til at meddele os en Undervisning, som vi i Deres Fag før ikke havde kjendt. Den Klarhed og Tydelighed, hvormed De lærte, gjorde os Arbejdet let, medens Deres Humanitet og Venlighed gjorde os Undervisningstimerne behagelige. Derfor kan De ogsaa troe, at vi alle ere Dem af Hjertet taknemlige, og at vi altid vil tænke paa Dem med den inderligste Kjærlighed; det skal aldrig glemmes af en Eneste af os, hvad vi skylder Dem.«

Naar man ved, at Datidens Undervisning helt ned i Halvfjerdsenerne i forrige Aarhundrede i næsten alle Landets Latinskoler ikke gik ud paa, at Lærerne skulde vise Hu-

manitet eller søge at vække Disciplenes Interesse for de af dem docerede Fag, men ved en daglig Anvendelse af Spansk-rør og lignende pædagogiske Midler indterpe og indtærskede det nødvendige Minimum af Kundskaber, som Examensfordringerne tillod, forstaar man, hvor høj Grad af Ros denne Disciplenes Takadresse til en Lærer, der drager bort, i Virkeligheden er.

I Sorø, hvor Johnstrup blev til 1866, naaede han at stille sig i samme udmærkede Forhold til sine Elever. Saaledes skriver SOPHUS SCHANDORPH, der i 1853 gik i Gymnasieklassen i Sorø, i sine Oplevelser:

»Med Glæde og Velvilje mindes jeg først og fremmest den dygtige, humane og venlige Johnstrup, hvis Undervisning i Fysik i Gymnasieklassen var ligefrem Fester for mig«¹⁾.

I Sorø boede Johnstrup i den saakaldte »Regens« paa Torvet, hvilken Bygning endnu er bevaret i temmelig uforandret Skikkelse. Foranstaaende Afbildning (Side 3) er Gengivelse af et gammelt Fotografi af Bygningen set fra Torvet paa Johnstrups Tid.

I Sorø kom Johnstrup under betydelig bedre Forhold. Han fik sit eget Laboratorium og havde Lejlighed til at gøre Ekursioner og Studierejser. Førend vi gaar ind paa hans Studier fra Sorøtiden, er der dog et Par Forhold, som kan berøres. Sorø var i Halvtredserne og Tredserne som en lille tysk Universitetsby i Miniaturudgave. Den taabelige Klasseforskel og Klassehovmod mellem de kongeligt ansatte Embedsmænd ved Akademiet og Byens Haandværkere og næringsdrivende Borgere var en Aarhundred-gammel Tradition, som det virkelig lykkedes Johnstrup med sit praktiske Greb paa Forholdene at bryde en Bresche i, uden at han selv eller nogen af Embedsmændene mistede noget af deres Værdighed. Han fik saaledes oprettet et Sognebibliotek 1853, en halv Snes Aar før noget lignende

¹⁾ S. Schandorph: »Oplevelser« I. Kbhvn. 1889, S. 68.

var udført andre Steder. Han skaffede Biblioteket den første Indtægt, det fik, 60 Rdl., ved at holde populær-naturvidenskabelige Aftenforelæsninger¹⁾. 1862 fik han oprettet en Haandværker- og Industriforening, hvor han den 25. Marts blev valgt som Formand. Samme Aar fik han oprettet en Aftenskole for Haandværkssvende og Lærlinge med et efter Byens Størrelse ret anseligt Antal Deltagere. Han var med til Oprettelsen af en Syge- og Laanekasse i Sorø og var i en Aarrække dens Formand. En Vej i Sorø blev opkaldt efter ham i venlig Erindring. Ved Haandværker- og Industriforeningens 50 Aars Jubilæum ^{24/3} 1912 (altsaa 18 Aar efter Johnstrups Død) mindedes han endnu med varme Ord i den Kantate af Overlærer Glahn, der da blev afsunget.

Der kan heraf hensættes følgende Brudstykker: Først skildres hvorledes Borgernes Forhold var stagnerende gennem Aarhundreder, dernæst lyder det saaledes:

Da kom — i Danmarks Friheds Gry —
 en fremmed Mand til Sorø By,
 en af den gamle Skole, af de stille,
 — dog ikke bange for det ny —
 en Mand, der vidste, hvad han vilde,
 en Gransker i Naturens Bog,
 med opladt Blik, retsindig, klog.

Han saa den gamle Mistros Arv,
 som svundne Tiders Misgreb skabte,
 og prøved paa, til Byens Tarv
 at hente ind igen det tabte,
 at gøre gammel Uret god,
 — — — — —

Lærdom, Samlerflid og Snille
 til at ordne, til at lede
 Trang til Kundskab vidt at sprede,

¹⁾ Smgl. »Sorø Folketidende« 2.—3. Marts 1903.

Lyst at prøve, Kraft at ville,
har gjort JOHNSTRUP kendt i Nord,
sæt i Videnskaben Spor.

Jævnhed, Borgersind — og Snille
til at ordne, til at lede,
Trang til Kundskab vidt at sprede,
Lyst at prøve, Kraft at ville.
har gjort JOHNSTRUP kendt i Soer
sat i Borgerlivet Spor.

— — — — —

Var det Spand af Aar end kort,
han imellem os var hjemme:
man fik Savnet at fornemme,
da han atter stævned bort.
Derfor: tak, for hvad han gav:
Ære JOHNSTRUP i hans Grav.

Fra Johnstrups Ophold i Sorø som Overlærer foreligger der en lang Brevvexling mellem ham og Forchhammer, som viser, at skønt Johnstrup ofte søgte Forchhammer om Søndagene og i Ferierne, naar han havde Lejlighed dertil, undlod Forchhammer ikke gennem Breve strax at gøre Johnstrup opmærksom paa et eller andet, som han havde læst eller iagttaget, eller hvormed han kunde gøre Johnstrup en Tjeneste. Den 23. Juni 1855 sender Johnstrup ham den 1ste Udgave af sin »Kortfattet Lærebog i Chemi« (hvorom mere senere) og beretter samtidig, at han har truffet den Bestemmelse, at han vil benytte sin Sommerferie til en Harzrejse. Forchhammer tager straks Lejlighed heraf og giver Johnstrup forskellige Oplysninger og Rekommendationer til forskellige tyske Videnskabsmænd bl. a. til Mineralogen GUSTAV ROSE i Berlin, som havde studeret hos Berzelius i Stockholm.

Fra 28. December 1857 foreligger et Brev fra Forch-

hammer, hvori han gør J. opmærksom paa DUMAS' Undersøgelser¹⁾ med følgende Ord: »Inden jeg slutter, maa jeg endnu tale et Par Ord om et ganske nyt Arbejde af Dumas af stor Vigtighed, nemlig hans Forsøg paa at vise den indre Sammenhæng mellem Æquivalenttallene for nær beslægtede Grundstoffer. Naar *a* er det laveste Grundstof i Rækken og *d* Forskjellen mellem dette og det næste saa faaer han f. E. Kulstof, Bor, Kisel, Zirkonium.

<i>a</i>	=	6 Kulstof
<i>a</i> + <i>d</i> (<i>d</i> = 5)	=	11 Bor
<i>a</i> + 3 <i>d</i>	=	21 Silicium
<i>a</i> + 12 <i>d</i>	=	66 Zirconium.

<i>a</i>	=	8 Ilt
<i>a</i> + <i>d</i> (<i>d</i> = 8)	=	16 Svovl
<i>a</i> + 4 <i>d</i>	=	40 Selen
<i>a</i> + 7 <i>d</i>	=	64 Tellur

<i>a</i>	=	12 Magnesium
<i>a</i> + <i>d</i> (<i>d</i> = 8)	=	20 Calcium
<i>a</i> + 4 <i>d</i>	=	44 Strontium
<i>a</i> + 7 <i>d</i>	=	68 Barium
<i>a</i> + 10 <i>d</i>	=	104 Bly

<i>a</i>	=	7 Lithium
<i>a</i> + <i>d</i> (<i>d</i> = 16)	=	23 Sodium
<i>a</i> + 2 <i>d</i>	=	39 Potassium

Han paastaaer efter en Mængde nye Forsøg, at de allerfleste Grundtal ere Multipla af Brintens Grundtal med hele Tal. Chlor gjør en Undtagelse, da den er 35,5. Hvis dette stadfæster sig, ere vi virkelig komne et godt Stykke frem i Chemiens Philosophie. Naar De kommer til Byen, skal

¹⁾ Hermed sigtes uden Tvivl til Afhandlingen: J. DUMAS: »Mémoire sur les équivalents des corps simples«. Comptes rendus de l'académie des sciences. Tome 45. Dec. 1857 p. 709 o. flg.

jeg vise Dem Wöhlers nye Fremstilling af Bor og Silicium, som ligne Kul i høi Grad.«

Johnstrup gør Gengæld og underretter Forchhammer om alt, hvad han beskæftiger sig med. Saaledes i November 1852 meddeler han, at han ved Møderne i Sorø Amts landøkonomiske Selskab vil tale »om de Resultater, Chemien er kommen til med Hensyn til de uorganiske plantenære Stoffe«.

Under 1. Juli 1853 anfører han, at han sammen med Overlærer LORENTZEN for faa Uger siden »under en Tørve-mose 1 Miil herfra (Sorø) har fundet et godt conserveret Exemplar af en Uroxe«¹⁾.

Den 1ste Juli 1854 beretter han om Jordlagene i Jernbanegennemskæringerne »fra Korsør til 1½ Mil N. O. for Ringsted« og saaledes fremdeles om alt større eller mindre.

I 1858 indtraadte en Begivenhed, som i høj Grad satte Sindene i Bevægelse hos Johnstrup og hans Familie i Sorø og hans Venner i København, særlig Forchhammer og Japetus Steenstrup. Ved et Brev af 31. August 1858 underretter Forchhammer J. om, at han har faaet Brev fra Professor SVANBERG i Upsala, hvori denne opfordrer Forchhammer til at foranledige, at en Dansk melder sig til »Professuren i Geognosi i Upsala«. Forchhammer skriver, at han anser Johnstrup for særdeles kvalificeret, og opfordrer ham paa det ivrigste til at søge Pladsen. Lignende indtrængende Opfordringer foreligger fra Japetus Steenstrup. Men Johnstrup havde meget vanskeligt ved at bestemme sig. Endelig beslutter han sig til det, og Forchhammer giver ham en varm anbefaling. Ganske vist fik Johnstrup ikke Pladsen, da en Svensk blev foretrukket, men Forchhammers Anbefaling har ikke ringe historisk Interesse, og den kan derfor hidsættes her i Uddrag:

»Hr. Overlærer Johnstrup i Sorø ønsker, at jeg skulde ledsage hans Andragende om at komme i Betragtning ved Besættelsen af Professuren i Mineralogi og Geognosi i Up-

¹⁾ Smgl. Jap. Steenstrup i Kgl. d. Vid. S. Oversigter 1853. S. 113.

sala med min Anbefaling, og jeg opfylder dette Ønske med desto større Beredvillighed, da jeg i næsten 20 Aar har kjendt Hr. J., som jeg regner iblandt mine kjæreste Disciple. Han har med ualmindelig Dygtighed erhvervet sig grundig Indsigt i Mineralogiens Hovedhjælpevidenskaber, Chemi og Physik, og har nu allerede i en Række af Aar været en yndet og særdeles dygtig Lærer i disse Fag. Han har i 3—4 Aar dagligen arbeidet saavel paa det af mig bestyrede mineralogiske Museum, som i mit Laboratorium, og derved givet mig Lejlighed til at fatte en velbegrunnet Dom om hans Kundskabers Omfang og Grundighed, en Dom, som jeg ikke veed at udtrykke bedre end ved at forsikre, at jeg, hvis der i dette Øjeblik blev Spørgsmaal om at angive den Mand, der i dette Fag bedst kunde overtage min Post ved vort Universitet, vilde jeg uden ringeste Betænkelighed nævne Overlærer Johnstrup¹⁾

D. 5. Oct 1858.

G. Forchhammer.

Forchhammers ovenstaaende Ytringer om Johnstrups Kvalifikationer til Professorpladsen i Sverig og navnlig de fremhævede Slutningsord gør det engang for alle af med de Udsagn, som her i Landet oftere er fremført fra en vis Side og som taabelig nok er gentaget af andre nemlig, at det udelukkende var Japetus Steenstrups, efter vedkommendes Anskuelser meget umotiverede Protektion, der i 1866 fik Johnstrup gjort til Forchhammers Efterfølger ved Universitetet. Vi ser, at det egentlig var Forchhammer selv, der først havde udpeget ham.

Saa snart Johnstrup kom tilbage til Sorø, var det ligesom han levede op igen efter den ubehagelige Tid i Kolding, og Trangen til videnskabelig Virksomhed tiltog. I 1852 gav han i EDVARD THOMSENS Oversættelse af JOHNSTON'S Forelæsninger over Agrikulturkemi en god Over-

¹⁾ Udhævelserne foretaget af K. R.

sigt over de danske Lagdannelser. Ligeledes tog han fat paa at bringe Orden i og faa restaureret Akademiets store og historisk interessante fysiske Instrumentsamling og gav i Akademiets Aarsskrift for 1853 en Oversigt over Samlingens Historie og en Katalog over Genstandene (Anmeldt i Dagbladet s. A.).

Johnstrups før omtalte lille Lærebog i Kemi »De chemiske Grundstoffer og deres vigtigste Forbindelser i den uorganiske Natur« udkom i 3 Udgaver (1855—58—63) og navnlig de to sidste Udgaver udgjorde en fortræffelig klar og velskreven lille Bog. Den har været den første Vejledning i Kemiens herlige Videnskab for mange unge, som senere kunde søge yderligere Belæring i Zeises og Forchhammers dybere gaaende Værker, indtil de havde Kundskaber nok til at øse af GMELINS udtømmelige Kilde. Johnstrups »lille Kemi« havde ikke uden Grund erhvervet sig sin Anseelse. Det har vist sig, at den Opgave at skrive en brugbar populær Kemi i Virkeligheden er særdeles vanskelig. Det er langt lettere at behandle de naturhistoriske Fag. Saa habile Kemikere som afdøde EMIL PETERSEN og ligeledes ODIN T. CHRISTENSEN har hver for sig forsøgt sig paa denne Opgave, men har ikke haft Lykken med sig. Deres Bøger bliver lidet læst. S. M. JØRGENSEN skrev en ganske fortræffelig lille Kemi, der blev meget søgt, men næppe kan siges at være forstaaelig for Læsere, der ikke kender noget til Kemi i Forvejen, men Johnstrup løste denne Opgave efter sin Tids Forudsætninger. Bogen blev stærkt benyttet som Vejledning i Kemi i de lærde Skoler, næsten lige til dette Fag blev ofret paa Matematikens og Filologiens Alter i Begyndelsen af Firserne. Nu er Kemi ved den ny Skoleordning indført igen i Latinskolerne, men til tvivlsom Nytte, da Undervisning i Kemi fremfor nogen anden kræver en Lærer, der er fuldt hjemme i Faget, og en virkelig fuldt uddannet Kemiker næppe nu vil søge Plads som Gymnasielærer.

I Slutningen af halvtredserne og de følgende Aar tilbragte Johnstrup en stor Del af sine Ferier med Arbejder

i Faxe Kalkbrud. Nu var det ikke længere som ved hans første Besøg en blot Indsamling af Forsteninger, det gjaldt om, men en virkelig indgaaende geologisk Undersøgelse af denne Lokalitet. Han havde ikke Nutidens gode kartografiske Hjælpemidler dertil, kun et gammelt Udskiftningskaart, saa at han selv maatte foretage alle Nivellementer og Opmaalinger, der var nødvendige, hvad der naturligvis voldte forøget Arbejde og Tidsspilde, men han skyede ikke nogen Omhu for at faa Arbejdet udført saa nøjagtigt som muligt. Resultaterne af hans Undersøgelser er »Faxekalkens Dannelse og senere undergaaede Forandringer.« Afhandlingen, der udgør 74 Kvartsider med Kaart og Profiler, blev optaget i Videnskabernes Selskabs Skrifter (V. Række, naturvid. og mathem. Afh. VII. Bd. Kbhvn. 1864). Han modtog derfor Selskabets Sølvmedaille og blev samme Aar indvalgt som Medlem af Selskabet, en Ære, som det ikke er falden mange Gymnasielærere til Del.

Om denne Afhandling kan det siges, at den, skønt den vist næppe indeholder mere, end hvad Flid og paapassende Opmærksomhed gennem adskillige Aar kan tilvejebringe, dog er af en saadan Værdi, at ingen, der vil sætte sig ind i Faxekalkens geologiske Forhold, kan lade den upaaagtet. Det er en nøjagtig Beskrivelse af de den Gang tilstedeværende forviklede Brydningsforhold med den spredte, planløse Drift under forskellige Ejere, en Beretning, som altid vil bevare en historisk Interesse. Johnstrups petrografiske Beskrivelse af de forskellige Kalkstenvarieteteter og andre Stenarter i Faxe er ligeledes meget nøjagtig og udtømmende. Afsnittet »Chemiske Forandringer, som Faxekalken har været underkastet« er utvivlsomt den mest værdifulde og originale Del af Arbejdet. Herunder er indbefattet Undersøgelserne over Maaden, hvorpaa Forsteningsprocessen af Korallerne successivt foregaar, og han har herigenem givet en smuk og udtømmende Forklaring paa disse før ikke ret forstaaede Fænomener.

En anden Afhandling, der ogsaa stammer fra Sorøtiden, er Johnstrups »Om Fugtighedens Bevægelse i den

naturlige Jordbund«, der ligeledes blev optaget i Videnskabernes Selskabs Skrifter. Det er en prisbelønnet Besvarelse af en af Selskabet udsat Prisopgave. (V Række. Naturvid. og mathem Afh. VII Bd. Kbhvn. 1866). Den hører nærmest ind under Jordbundslærens Omraade, men slutter sig i øvrigt til baade de tidligere og senere Arbejder af Johnstrup om Vandet og Jordlagenes indbyrdes Forhold. Det var i det hele et Spørgsmaal, der interesserede Johnstrup gennem lange Tider. Endnu saa sent som i 1888, da Forfatteren af disse Linjer begyndte paa Danmarks geologiske Undersøgelse var Lagenes Vandføring et Æmne, som Johnstrup fremhævede som værende af Vigtighed at observere.

Den 14de December 1865 om Natten døde J. G. Forchhammer uden foregaaende Sygdom i sit 71 Aar. Johnstrup var den Gang 47 Aar gammel. Han fik Underretning om Dødsfaldet ved et Brev skrevet den paafølgende Morgen af Jap. Steenstrup. Brevet har følgende Indhold:

Kjære Johnstrup!

Fru Conferentsraadinde Forchhammer har bedt mig om at bringe Dem den sørgelige Hilsen, hvilken jeg ogsaa paa egne Vegne vilde strax have bragt Dem, at vor fælleds Ven og Velynder Conf. Forchhammer i denne Morgenstund er pludselig efter et meget kort Ildebefindende afgaaet ved Døden. De vil forstaa det hele Tab for os Alle og for Universitetet og forstaa tillige, at naar efter Bedøvelsen af det haarde Slag man begynder at lade Tanker og Øie gaae omkring for at opsøge en Erstatning i hans Universitetsvirksomhed, da ville de vistnok begge standse i Sorøe.

Med mange Hilsener i denne bedrøvelige Stund

Deres

Fredag Formiddag
[14. December 1865]

Japetus Steenstrup
der snart igjen skal skrive.

Der kunde umuligt være Tale om at vælge andre til Forchhammers Efterfølger end Johnstrup, naar der, som rimelig var, skulde vælges en dansk Geolog¹⁾. Dette bringer os til at se lidt paa Forholdene her i Landet i dette Tidsrum. Forchhammer havde været langt den virksomste og betydeligste Geolog i Danmark og besørgede »alt til Faget henhørende«. Der var overhovedet ikke mange, der havde beskæftiget sig med Geologi, og ved Forchhammers Død ingen af større Betydning end Johnstrup. Jap. Steensstrup havde ganske vist haft de største Fortjenester af Udviklingen af visse Afsnit af Danmarks Geologi i Postglacialtiden, hvad vi dog ikke her skal komme nærmere ind paa, men han havde allerede længe virket i sit egentlige Felt som Professor zoologiæ. Foruden ham kan man nævne to andre danske Geologer fra denne Tid, H. C. W. PUGGAARD og C. J. FOGH. Skønt Puggaard (f. $23/5$ 1823) paa Dansk kun har skrevet sit eneste Værk om Møens Klint, kunde han maaske være blevet Johnstrup en farlig Konkurrent, men han døde ($14/9$ 1864) Aaret før Forchhammers Død. C. J. Fogh (f. 8. Dec. 1824) var Johnstrups Ven og en ganske fortrinlig Lærer i Naturfagene ved Metropolitanskolen, men havde den Gang kun udgivet en eneste original Afhandling, «Geognostiske Skitser fra Møen» (Program for Metropolitanskolen for 1857), som indeholdt nogle Afsnit af hans fra 1850 med Universitetes Guldmedaille prisbelønnede Afhandling. Han havde ogsaa i 1859 udgivet en Oversættelse af Cotta's »Geologiske Billeder«. Johnstrup havde et udmærket Navn som Lærer, havde som omtalt en ikke ringe videnskabelig Position og var Medlem af Videnskabernes Selskab. Han havde i Japetus Steensstrup en forstaaende og indflydelsesrig Talsmand ved Universitetet, men denne Omstændighed bidrog noget til at skabe Vanskeligheder. Johnstrup havde ganske vist som nævnt mange

¹⁾ Blandt Nordmændene var der ingen, der egnede sig, og da man i Sverig kun faa Aar forud havde forkastet Johnstrup ved Besættelsen af Posten i Upsala af nationale Grunde, var det ikke rimeligt at vælge en Svensker ved denne Lejlighed

Venner og ingen Fjender, men det samme kunde ikke siges om Japetus Steenstrup; og Johnstrup maatte til en vis Grad undgælde herfor.

Gennemgaar man Datidens Forhandlinger i Folketinget, vil man se, at det tilsyneladende politisk neutrale Emne om Ansættelse af en Efterfølger af Professor Forchhammer gav Anledning til en ret langvarig Strid. Kultusministeren C. P. T. ROSENØRN-TEILMANN fremsatte et Forslag¹⁾, der gik ud paa at ansætte Overlærer Johnstrup fra Sorø som Professor i Mineralogi og Geognosi ved Københavns Universitet med en Gage af 1900 Rd. (6 Aars Anciennitet), medens den normale Begyndelsesgage var 1500 Rd. Denne Forhøjelse blev foreslaaet efter en Henvendelse fra Johnstrup til Ministeriet, for at han ikke skulde lide et pekuniært Tab ved at skifte Stilling. Da Gagetillægget skulde bevilges paa Finansloven, kom Ansættelsen af Universitetsprofessoren derved ind under Rigsdagens Magtomraade og gav Lægen og Politikeren C. F. FENGER Lejlighed til at lade sit Uvenskab til Steenstrup gaa ud over den uskyldige Johnstrup. Fenger havde paa dette Tidspunkt i høj Grad Bondevennernes Øre i Folketinget, og han benyttede den krævede Forhøjelse paa 400 Rd. som Paaskud til at skabe en Stemning for, at Pladsen skulde besættes ved Konkurrence²⁾. Ændringsforslaget faldt med 35 Stemmer mod 35, og Ministerens Forslag blev derefter vedtaget med 68 Stemmer mod 1. Det er derfor ikke i Overensstemmelse med den historiske Sandhed, naar det i sin Tid i en Mindetale over Johnstrup blev anført med en vis Malice, at det skyldtes Etatsraad Steenstrups Indflydelse ved Universitetet, at Fordringen om Konkurrence faldt bort. Forholdet er, som man ser, det stik modsatte. Da Fenger saa, at Steenstrup var ivrig for at faa den bedst kvalificerede danske Geolog ansat som Professor i Geologi,

¹⁾ Rigsdagstidende. Tillæg B 17' ordentlige Samling 1865—66. S. 263.

²⁾ Rigsdagens 17de ord. Samling 1865—66. Sp. 3026—28, 3034, 3036—40, 3047—51, 3054—56, 3062—63, 3072—81. Afst. findes Sp. 3086.

fik han (Fenger) Fordringen om Konkurrence opstillet, maa-
ske ikke i for sig for at spænde Ben for Johnstrup, eller
fordi han havde en mere kvalificeret Kandidat i Baghaan-
men udelukkende af Uvilje mod Japetus Steenstrup. Pro-
fessor ADOLF STEEN, der var Medlem af Rigsdagen, sendte
strax Steenstrup Underretning om Udfaldet i et Brev, der
lyder:

Kjære Professor Steenstrup.

Det glæder mig at kunne meddele Dem, at Udvalgets
Ændring om Konkurrence om det mineralogiske Professo-
rat er forkastet ved Navneopraab med 35 Stemmer imod
35 og at Ministerens uforandrede Forslag derefter er ved-
taget med 68 Stemmer mod 1.

Dersom jeg vidste, at Johnstrup var rejst tilbage, saa
skulde jeg have telegrapheret Udfaldet til ham. Er han
her endnu, saa veed De sagtens, hvor han er at træffe, og
derfor sender jeg Dem disse Linier.

Deres hengivne

Adolph Steen.

D. 24. Jan. 1866.

Steenstrup, som ikke var nogen Træmand, men et le-
vende Menneske, reagerede ogsaa straks overfor den mod-
tagne Efterretning og sendte Johnstrup et Telegram:

Overlærer Johnstrup, Sorø.

De Danske vandt accurat. Konkurrencen faldt 35 mod
35 ved Navneopraabet.

Japetus Steenstrup.

Fra den senere Prof. CHR. LÜTKEN foreligger ogsaa et
Brev til Johnstrup, hvori L. meddeler Johnstrup Underret-
ning om Professorudnævnelsen. Det maa siges, at have
ikke ringe historisk Interesse, og da alle de i Brevet med
Navn anførte Personer forlængst er døde, kan der ikke
være noget til Hinder for at meddele det. Det lyder:

25de Januar 1866 Kbhvn.

»Quod bonum, felix, faustumque sit!

Naa det gik da, men heller ikke mere end netop! Det var et voveligt Stykke at spille Terning derom, men godt gik det jo, saa vil jeg ikke sige mere derom. De har vel hørt Sagens Historie, medens De var her, eller vil i alfald faae den af Folk, der ere bedre underrettede, saa dermed vil jeg ikke besvære Dem. Jeg troer, at det, der gav Anledning til hele Vrøvlet, slet ikke var andet end Fengersk Letfærdighed og Vigtighed, maaske blandet med lidt Lyst til at chicanere Stp., som antoges at interessere sig for Dem, dertil kom en holdningsløs Minister og saa et Udvalg, der tog alt for gode Varer, hvad F[enger] proppede dem med om udmærkede Geologer, der gik ledige paa Torvet i Norge og Sverrig; at Steen ikke af sig selv søgte Oplysninger i Sagen, førend den var færdig fra Udvalgets Side, kan jeg ikke ret tilgive ham. Folk have ogsaa havt ondt ved at begribe, at det var utilbørligt at fordre en Concurrence af et Medlem af Videnskabernes Selskab. Mod Dem har der iøvrigt slet ikke været nogen Stemning, men det er jo nok muligt, at der bagved det hele laae Bestræbelser for at aabne en Chance for Hr. Løffler — en ung Mand, meget brav forresten, men med store Tanker om sig selv og en Deel Vind i Posen. — Dog nok herom, nu kan Sagen jo heldigvis betragtes som afsluttet.

Naar jeg nu af Hjertet lykønsker Dem i denne Anledning, er det ikke, fordi jeg troer, at det er den høieste jordiske Lykke at være Professor; men fordi jeg veed, at den, der eengang har faaet Sands for videnskabelig Færd, han har ingen Ro, inden han kommer til den; og fordi jeg veed, at har De det end i mange Henseender godt, som De har det — i nogle maaske bedre, end De vil faae det — vilde det dog være haardt at skulle see den Stjerne slukkes, hvis Opstigning paa Himlen man længe har ventet paa¹⁾.

¹⁾ Udhævet af K. R.

Fremdeles glæder jeg mig ved at faae Dem til Nabo her paa Nørregade, i en og anden Retning maaske til Medarbejder ¹⁾, og endelig over, at det meget Slid, Stp. har havt af denne Sag i de sidste Dage, ikke har været forgæves. Altsaa nok engang: til Lykke dermed! jeg skal ogsaa hilse Dem fra Fogh, som vistnok ogsaa har sin Deel i Sagens Udfald; man har fristet ham meget til at melde sig for at faae et Paaskud til Concurrencen, men han holdt Stand. Lev vel, til vi sees!

Deres

Chr. Lütken.

Johnstrups Udnævnelse til Professor i Mineralogi og Geologi ved Københavns Universitet blev offentliggjort d. 15. Februar 1866 ²⁾. Hermed fulgte tillige Forpligtelsen til at undervise Polyteknikerne og Hvervet som Bestyrer af »det Moltkeske, Universitetet tilhørende mineralogiske Museum«.

Der kan her gives et Billede efter Fotografi af Johnstrup fra dette Tidspunkt eller faa Aar senere.

Nu begyndte det sidste og vigtigste Afsnit af Johnstrups Liv. Han fik dog ikke Lov til straks at slippe Forholdene i Sorø af Hænde. Den 31. Marts 1866 blev han af Kultusministeriet udnævnt til Medlem af Kommissionen angaaende Oprettelse af en Realskole knyttet til Akademiet i Sorø. I September 1867 forlanger Ministeriet af Johnstrup Erklæring om Hensigtsmæssigheden af et projekteret Anlæg af Gasbelysning paa Akademiet og umiddelbart derefter Johnstrups Betænkning om Anlægget af et Varmeapparat i dets tekniske Detailler paa Akademiet. Som endnu bevarede Skrivelser viser, sparede Johnstrup ikke nogen Ulejlighed for at udføre disse Hverv, der dog maatte siges at ligge hans egentlige Virksomhed noget fjernere.

¹⁾ Lütken tænker sikkert paa sit »Tidsskrift for populære Fremstillinger af Naturvidenskaben«, stiftet 1854.

²⁾ Iflg. et Brev, dateret Sorø d. ¹⁵/₂ 1866, fra Johnstrup til Steens-trup.

J. FR. JOHNSTRUP.

FORSTØRRET GENGIVELSE EFTER ET FOTOGRAFI
FRA C. 1866.

Som Professor kom Johnstrup i Berøring med et gennem Aarene stedse stigende stort Antal naturvidenskabelige og polytekniske studerende, der gennem hans Forelæsninger indviedes i Geologiens og Jordbundslærens Begyndelsesgrunde. Fra alle disse mange vil lyde en enstemmig Anerkendelse af hans rolige Form og det efter det tilsigtede Maal af Kundskaber fortræffelig afpassede Indhold og af den store personlige Elskværdighed, hvormed J. forstod at tage sig af hver enkelt. Disse Forelæsninger vare ledsagede af aarlige geologiske Ekursioner, i Regelen til Bornholm, Faxe og Stevns Klint, og enhver, der saa Johnstrup paa Ekursionerne forklare et eller andet Fænomen, omringet af en Flok ivrig interesserede studerende, eller selv har hørt til disses Skare, kunde ikke andet end faa Sympati for denne Mand, der, skønt selv højt op i Aarene, ikke skyede nogen personlig Anstrængelse for at vise sine Elever ethvert seværdigt Punkt eller fremhæve alt, hvad der kunde vække Interesse. Et synligt Bevis paa hans Elevers taknemmelige Erindring fremkom ogsaa ved hans 25 Aars Jubilæum som Universitetsprofessor i 1891. Der blev indsamlet en Sum, for hvilken Maleren OTTO BACHE udførte et særdeles vellignende og meget smukt opfattet Maleri af Johnstrup, hvoraf nedenfor findes en Gengivelse. J. er fremstillet paa sit Kateder demonstrerende Egenskaberne ved en Blok af Faxekalk ¹⁾.

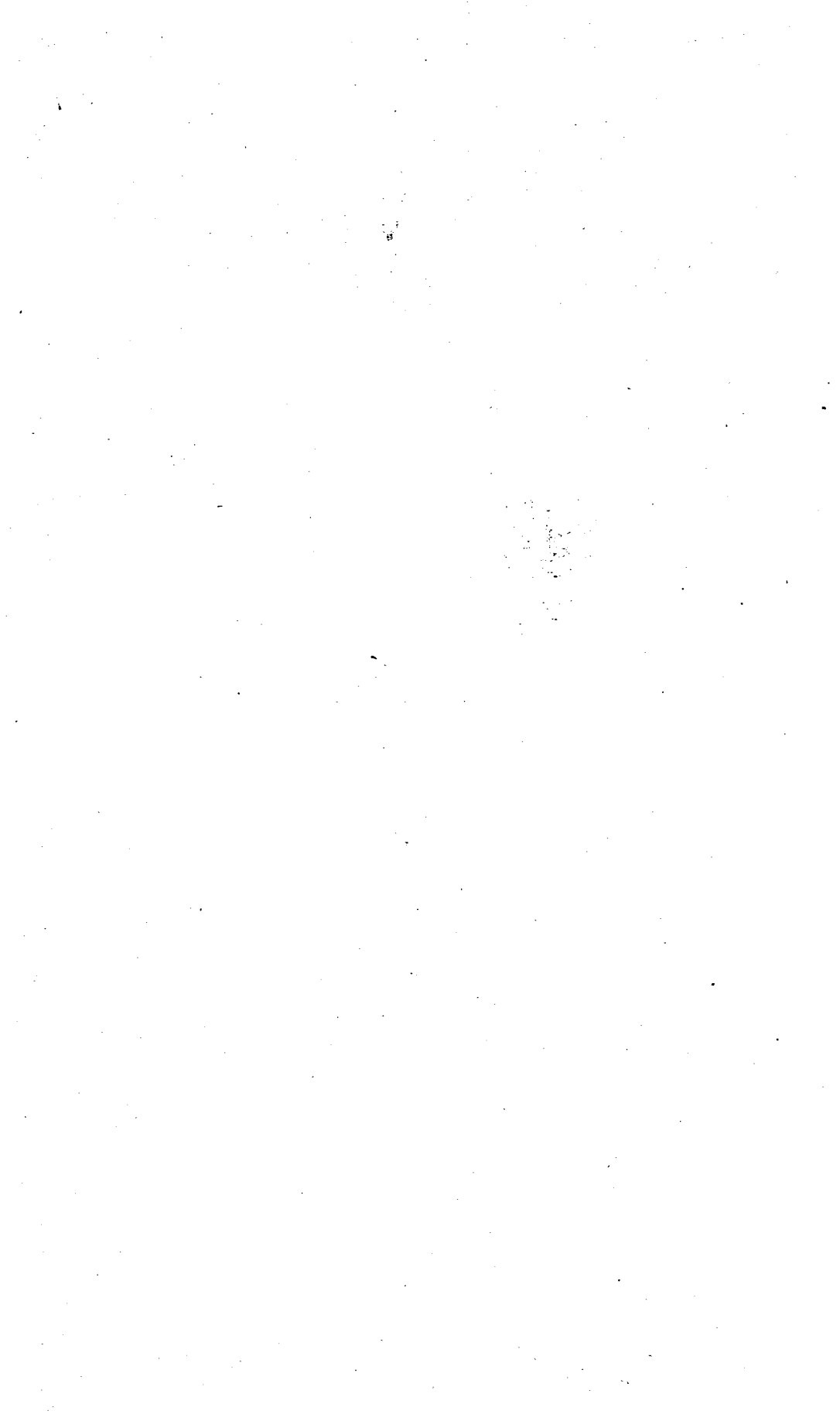
I 1878 blev Johnstrup Medlem af Konsistorium og i 1881—82 var han Universitetets Rektor. 76 Aar gammel blev han i 1894 udnævnt til Æresdoktor i sit Fakultet, af hvilket han havde været Medlem i 28 Aar, saa at Æren var »saa som saa«. Men Johnstrup demonstrerede ikke og tog mod Doktorgraden paa sin værdige og rolige Maade. Han havde i Sommeren 1894 indgivet sin Ansøgning om Afsked som Professor fra 31. August 1895 at

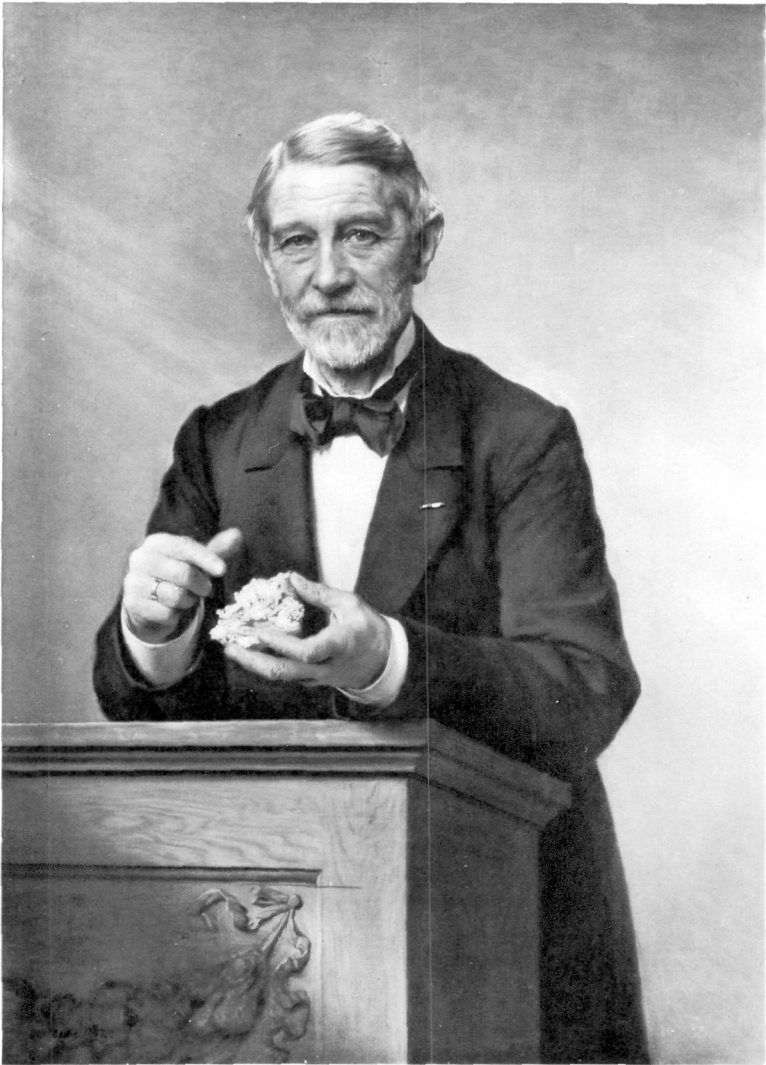
¹⁾ Johnstrups Betydning for Geologien er som en Jubilæumshilsen skildret af Forf. i »Et Bidrag til Geologiens Historie i Danmark«, med J.s Portræt, i »Naturen og Mennesket«, Kbhvn. 1891 S. 65 o. flg.

regne. Han havde vist nok tænkt sig at indtage en Stilling som Museumsdirektør for det hele, eller for den danske Afdeling af Museet og derved være i Stand til at beholde sin Fribolig. Adskillige af de underjordiske Intriger, der foregik i denne Tid, kan forklares herved, men jeg skal ikke komme nærmere ind herpaa. Der var i visse Retninger Præcedens for Opfyldelsen af Johnstrups Forlangende, da Japetus Steenstrup, der i 1885 tog Afsked som Professor, blev ved at fortsætte sin Virksomhed som Leder af en af zoologisk Museums Afdelinger lige til sin Død i 1897. Johnstrup fungerede dog endnu som Professor og Museumsbestyrer, da han døde den 31. December 1894.

Johnstrup var som nævnt en fortrinlig Universitetslærer, hvis Forelæsninger altid hørtes med den største Interesse. De var vel forberedte og blev godt holdte med en behagelig Stemmeklang. Det er noget maliciøst efter hans Død blevet fremført, at han ikke havde nogen videregaaende Elever at opvise, »at han ikke stiftede Skole«. Nu kan dette »at stifte Skole« i og for sig ikke være Kriterium paa en Mands Brugelighed til sit Hverv som Docent og Videnskabsmand. Vi ser, at saadanne Mænd som Fysikeren H. C. ØRSTED, Geologen J. G. FORCHHAMMER, Zoologen JAPETUS STEENSTRUP, Kemikeren JULIUS THOMSEN ikke har efterladt sig en eneste Elev i videregaaende Forstand ¹⁾, ikke har stiftet Skole, skønt alle fire var overordentlig fremragende og ejendommelige Personligheder, hvis Navne vil bevares til Eftertiden langt ud over Danmarks Grænser. Vi ser derimod, at andre, f. Ex. den fortræffelige og nøjagtige Lærer i Kemi, Prof. S. M. JØRGENSEN, der, alle sine udmærkede Egenskaber som Lærer og Menneske ufortalt, aandelig talt ikke kan sættes i Linje med Julius Thomsen, »stiftede Skole«, saa at en Række afdøde og mange nulevende danske Kemikere vil erkende S. M. Jørgensen som Læremester i højst taknemlig Erindring. Der er altsaa visse særegne Egenskaber, som er ulige fordelt, der kræ-

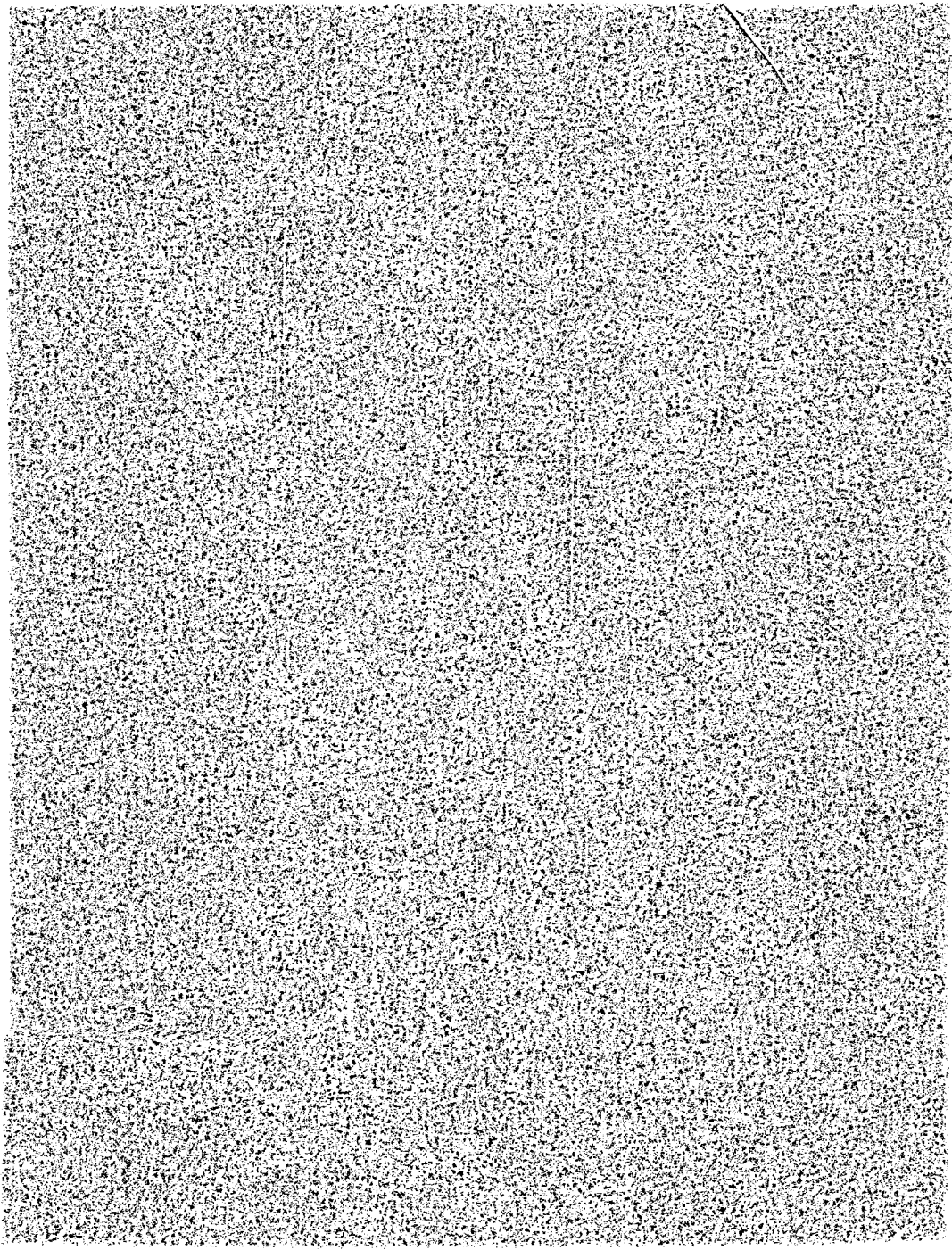
¹⁾ Johnstrup maaske undtagen for Forchhammers Vedkommende.

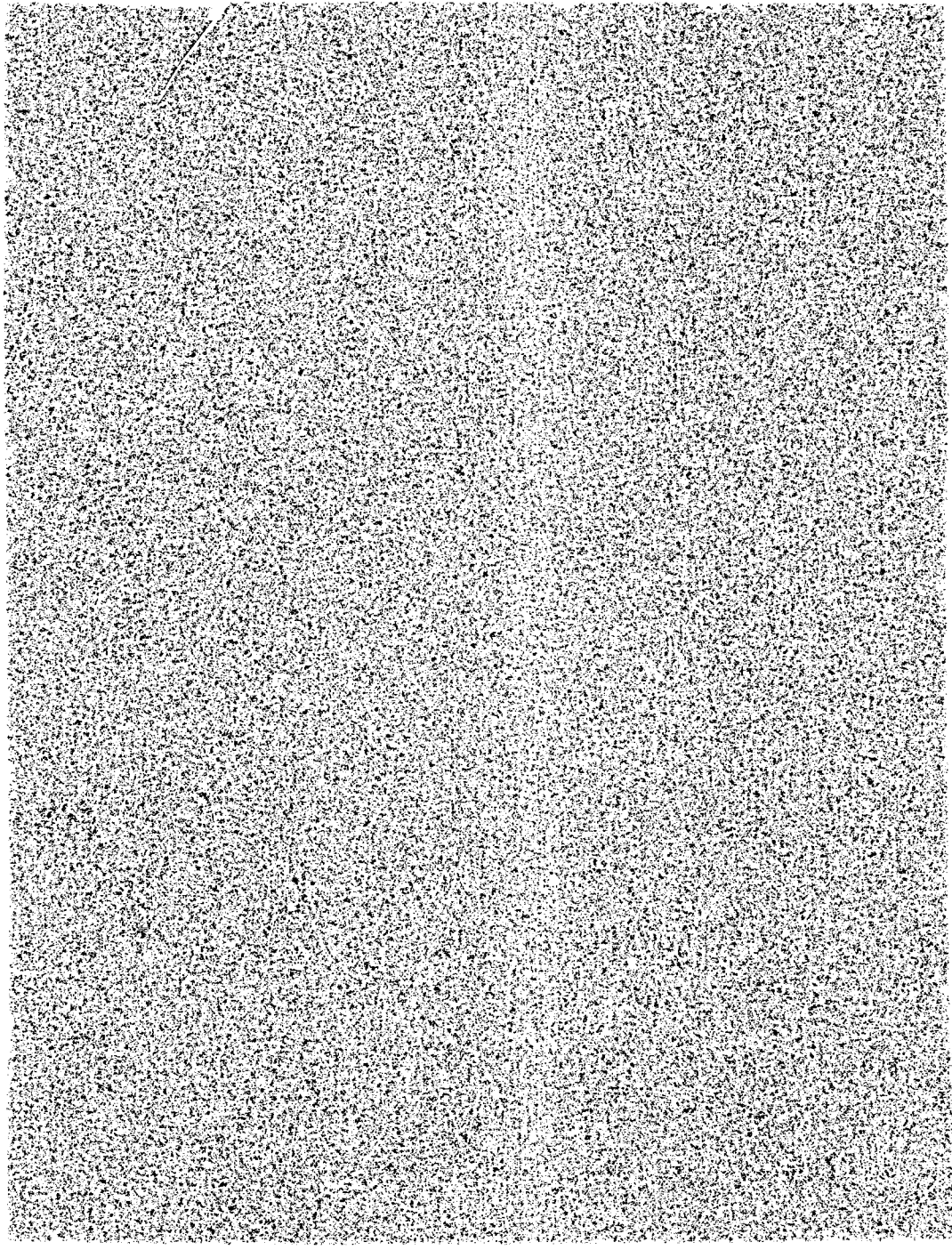

OTTO BACHE PINX. 1892.

FOTOTYPI PACT & CRONE'S EFT.

ves for at stifte Skole. For Johnstrups Vedkommende, der ellers skulde synes at besidde en Del af disse Egenskaber, var det sikkert først og fremmest hans Samvittighedsfuldhed, der her stillede sig i Vejen. Han havde selv set, hvor lang og møjsommelig en arbejdende Geologs Vej kunde være i Danmark, og han ønskede ikke at tage Ansvaret for at lede unge ind til et efter hans Mening gennem mange Aar fuldstændig brødløst Studium. En anden hæmmende Grund var der maaske i den lange Tid, hvori han havde været Lærer for Børn, og den sene Alder, hvori han blev Lærer for Voksne. Det maa indrømmes, at han havde nogen Vanskelighed ved at sætte sig ud herover og indse, at Elever og unge Mænd engang naar til det selvstændige Stade, hvor de kræver Luft under deres egne Vinger; han vilde stadig være Mentor og Formynder og bestemme, hvad der maatte menes og navnlig hvad der maatte siges. Folk, der vilde drive selvstændige Studier i Geologien, fandt ikke den banede Vej, som f. Ex. S. M. Jørgensen skabte for sine Elever. Men saaledes var nu Johnstrups Natur, og hans venlige Sind og usnobbede Væsen over for alle kunde ikke andet end vinde ham Venner trods denne Mangel.

Af Skikkelse var Johnstrup kun en lille Mand, men med en rank og gentlemanmæssig Optræden, saa at han altid vilde vække Opmærksomhed ved sit distinguerede Ydre. Tæt Haarvæxt lige til det sidste, smukt velplejet sølvvidt Skæg omgav hans Ansigt. Han havde de klareste blaa Øjne, der kunde se mildt og menneskeligt paa den unge forlegne Mand, der søgte hans Bistand, men vist ikke var gode at staa for, naar Vreden blev vakt. Han forstod ved næsten alle Lejligheder fuldt at beherske sig under et roligt Væsen, men kendte man ham nærmere, lærte man at se, at han ikke aandeligt talt var skaaret i Træ, men en Mand, der stundom kun ved en Viljeanspændelse beherskede sig. Han var et levende Menneske ligesom Japetus Steens-trup, men mere behersket. Johnstrups Trofasthed mod Venner var ubrydelig lige til det sidste; det er en Egen-

skab, der blandt Naturvidenskabens Dyrkere ikke synes at være den mest fremtrædende, maaske »paa Grund af vore smaa Forhold«! Johnstrup skrev en smuk, tydelig Haandskrift, der ikke forandrede sig synderlig gennem Aarene og lige til det sidste forblev fast og klar. Forsaa-vidt man, hvad nogle mener, kan læse en Mands Karakter af hans Haandskrifts Form, giver denne, som vedføjede Prøve (S. 39) viser, et Billede af Manden svarende netop til det, der er søgt at give af ham i disse Linjer.

Som Exempel paa Johnstrups usnobbede Karakter kan anføres, at da Museumsassistent HOFF, et Arvestykke fra Forchhammers Tid, som ikke just viste sine elskværdigste Sider overfor Johnstrup, blev syg i 1878 og derfor ikke kunde passe de Forelæsninger i Jordbundslære, som han havde som Docent i dette Fag paa Landbohøjskolen, paa- tog Johnstrup sig frivilligt dette, navnlig med Hensyn til Afholdelsen af Examiner, temmelig byrdefulde Hverv foruden sin egen Virksomhed ved Universitetet og Polytek- nisk Lærestalt, og holdt Forelæsninger, Examinatorier og Examen for Landbrugere, Havebrugere, Forstmænd og Landinspektører i 1878—79 for at bevare Pladsen for As- sistent Hoff, der sad smaat i det. Det er vist næppe før eller senere set i Danmark eller andet Steds, at Professo- ren har vikarieret for Assistenten. Johnstrup skaffede, me- dens han virkede ved Landbohøjskolen, dennes Samling af Mineralier og Stenarter en værdifuld Forøgelse. Gennem mange Aar søgte Johnstrup at bevæge de bevilgende Myn- digheder til at skaffe et nyt mineralogisk-geologisk Museum, hvad der endelig lykkedes, saa at Indflytningen i den ny Bygning kunde begynde i 1893. Johnstrup fik dog kun ringe Glæde heraf, da han samme Aar blev ramt af et Sygdomstilfælde, som til Slut førte til Døden. Museet vil dog staa som et Monument om Johnstrups Iver og Inter- esse for at skaffe de af ham varetagne Studiefag saa gode ydre Vilkaar som muligt.

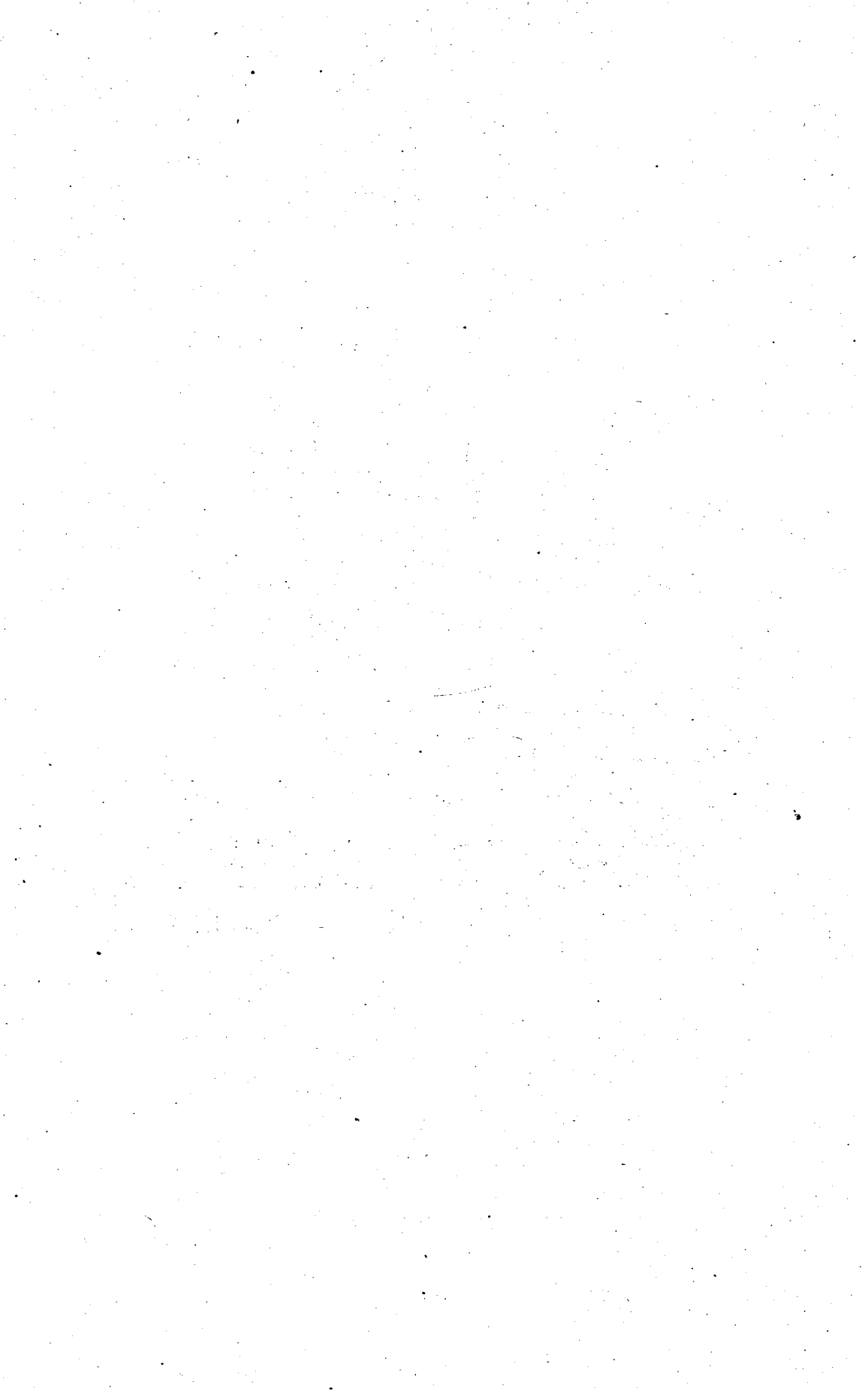
Johnstrups Virksomhed som Videnskabsmand i Profes- soraarene var af ret forskellig Art med Hensyn til Emner-

D. 1 Mai 1893

Kjære Dr. Rindane!

Jeg sendt følger de hermed de-
grafiske Udsagnelse, som hermed sendes
med lidelig Eriks, de jeg her ople-
get deri adskilligt, de for faar mig
betragtning, men det er først efter dens
indholdelige Anvendelse. Ja, jeg her
fakt i Alarmer og sin indtagt af
den nærmeste Grund. Naar de ikke
langere her herig for de to Lister
indfaldt jeg gerne at tage en kopi
af dem, de jeg ikke mere en taale.

Deres færdige
Fr. Johnstrup

nes Beskaffenhed, nemlig: dels Undersøgelser over Dele af Danmarks Geologi og dels en Række mere spredte Undersøgelser af geologisk og kemisk Art over Bilandenes Geologi.

Johnstrups Stilling som Forsker af Danmarks Geologi var til en Begyndelse ikke helt let. J. G. Forchhammer, til hvem Danmarks Geologi er i saa overordentlig stor Gæld, saa at der næppe endnu eksisterer et eneste Studiemne af Betydning, hvor man ikke nødes til først at nævne Forchhammers Undersøgelser, havde, samtidig med, at han udførte saa meget fortræffeligt Arbejde, tidt meget sære Ideer, og lod sig ofte ganske ensidigt lede af et eller andet i Virkeligheden ikke betydningsfuldt Kendetegn. Man kan næsten sige, uden at der deri ligger nogen Mangel paa Anerkendelse af hans virkelige Fortjenester, at han i Danmarks Geologi red sine Kæpheste, saa Skummet stod dem om Mulerne. At Johnstrup ikke var blind for Forchhammers mange Vildfarelser, er givet, og at andre af hans iøvrigt beundrende Tilhørere; ogsaa var opmærksom derpaa, haves der Beviser for.

Fra en af Johnstrups tidligere, noget yngre Studiefæller, Cand. polyt. S. Th. K. Smith¹⁾, der var stærkt geologisk interesseret, haves bl. a. en Skrivelse, som viser dette, og hvoraf her kan hensættes et Uddrag:

D. 17de December 1865.

Kjære Johnstrup.

Ikke uden Bevægelse har jeg seet, at vor gamle Lærer er gaaet heden; om jeg end forlængst havde faaet Øiet op

¹⁾ SOPHUS THEODOR KRARUP SMITH f. 8/2 1834, død 28/6 1882. Student 1850. Cand. polyt. 1857. Fra 1857 til 1858 Huslærer, derefter ansat i Indenrigsministeriet; var i Grønland for dette Ministeriums Regning i statistisk Øjemed, men gik derefter over i privat Tjeneste ved Kryolithbruddene. Under Krigen 1864 var han paany ansat i Indenrigsministeriet som Statistiker. Senere Lærer ved den landøkonomiske Lærestalt paa Skaarupgaard. Fra 1867 til 1882 var han i Grønland i Regeringens Tjeneste og døde som Inspektør i Godhavn (J. J. VOIGT: »Statistiske Oplysninger angaaende den polytekniske Lærestalts Kandidater 1829—90«, Kbhvn. 1890).

for endeel af hans svage Sider, og om jeg end undertiden har næret Tvivl om, hvorvidt han længere kunde og vilde virke fremmende for den Videnskab, han i saa lang Tid og med saa stor Iver og Aandrighed havde tjent, saa vil dog i det Hele og Store et taknemligt Minde bevares for mig om ham. — Det, hvad der nu efter min Opfattelse vil være størst Trang til paa denne Plads, som da først og nærmest var hans, det er yderligere Arbeide paa Danmarks Geognosie og paa en god Ordning af det rige Materiale, som vi have paa Museet fra alle Verdens Kanter, og saavidt jeg kan skjønne, er De den Eneste her i Landet, der formaaer at løse disse Opgaver tilfredsstillende. Jeg haaber derfor ogsaa, at De ikke vil forsømme Lejligheden, der dog kommer, endnu medens De er i Deres bedste Aar, men vil søge en Virksomhed, der tilbørlig vil byde Dem baade indre Tilfredsstillelse og Hæder og Tak . . .

Deres hengivne

S. K. Smith.

Men Johnstrup nærrede med Rette den største Veneration for sin udmærkede afdøde Forgænger. Han faldt ikke for den Fristelse, som man ofte ser mange smaa Sjæle i den videnskabelige Verden give efter for, gennem Nedrakning og ubillig Kritik af Forgængeres og Samtidiges Arbejder at sætte sig selv i Relief. Det er utvivlsomt en speciel dansk Egenskab, fremmet af vore berømte »smaa Forhold«. Aldrig lod Johnstrup paa Tryk eller i sine Forelæsninger den mindste nedsættende Kritik af Forchhammer komme til Orde; men enhver der med Forstaaelse læser Johnstrups Værker over Danmarks Geologi, vil se, at hans Hovedvirksomhed egentlig var at bringe Orden i det Forchhammerske Virvar, at rydde op efter Forchhammer, der havde haft en Mængde Emner og Genstande fremme saa at sige til Beskuelse, men sjældnere havde lagt dem paa Plads igen. Kun paa den kemiske Geologis Omraade var der intel saadant Oprydningsarbejde nødvendigt.

Der var Forchhammers Arbejde af ganske anderledes hel og fuldfærdig Art.

Johnstrups egne Arbejder var altid særdeles omhyggeligt og nøjagtigt udførte. Eftertiden har kun haft yderst lidt at rette, hvor meget man end fra visse Sider har gjort sig Umage derfor, men vel, som naturligt er, et og andet at tilføje.

Johnstrup satte Forchhammer et værdigt Minde i Litteraturen, ved at udgive:

»Almenfattelige Afhandlinger og Foredrag« af Johan Georg Forchhammer. Med Forfatterens Biographi og en Fortegnelse over hans litterære Arbejder. Kbhvn. 1869. Af F. Johnstrup.

En Samtidig har om dette Værk udtalt følgende:

. . . »Disse Afhandlinger ere ligesom et Spejlbillede af Forchhammer; naar man læser dem, mindes man uvilkaarligt ved hvert Ord om hans Personlighed, hans Foredrag, hans mange velbekendte Ejendommeligheder, og det hele staar saa levende for En, at det næsten er, som om man levede en af de Timer, man har tilbragt hos ham, om igjen. Hvad der gav disse deres ejendommelige Tiltrækning, vil enhver vide, der blot en enkelt Gang har hørt Forchhammer. Den letfattelige, tydelige Fremstilling forbavsede paa den ene Side ved de geniale Opfattelser, og de undertiden dristige Hypotheser, medens han paa den anden Side næsten overbeviste, fordi man vidste, at det var Resultatet af selvstændige Undersøgelser og Forskninger. . . . I et velskrevet Forord, som jeg vil anbefale enhver, der ønsker at komme til Klarhed over Ejendommelighederne ved Forchhammers Foredrag, at gennemblæse, viser han [Johnstrup], baade hvad der giver F.s Afhandlinger deres ejendommelige Præg, og de Vanskeligheder, der er forbundne med Udgivelsen af hans Afhandlinger. Disse bleve i Regelen nedskrevne ved en eller anden ydre Anledning og ere derfor sjældent omhyggelig udarbejdede med Hensyn til Formen; paa mange Steder forekommer

der Gentagelser, idet de samme Spørgsmaal atter og atter komme frem i de forskellige Afhandlinger, og endelig vare, hvad Udgiveren vel ikke direkte berører, men hvad han dog synes af have følt paa flere Steder, adskillige af de Theorier, Forchhammer opstillede, endnu medens han levede, forladt af de fleste Videnskabsmænd¹⁾ . . .

Johnstrups Hovedværk maa siges at være nedlagt i en Række af Arbejder vedrørende den danske Kridtformation. Hans Arbejde over Kalken ved Faxe fra 1864 er allerede omtalt. Det fik 1866 en meget væsentlig, om end i Omfang kun lille, Tilføjelse ved Opdagelsen af Faxekalk ved Annetorp i Skaane. (»Videnskab. Selsk. Oversigter« 1866). Til denne Klasse Arbejder maa ogsaa henregnes »Grønsandslagene i Danmark« (1872) og »Grønsandet i Sjælland« (1876), maaske J.s smukkeste Arbejde. Heri viste han, støttet paa en Række Boringer ved Lellinge Aa, at det sjællandske Grønsand ligger oven paa Saltholmskalken og Skrivekridtet, ikke, som tidligere antaget, under disse Dannelser, og tillige, støttet paa Palæontologen MØRCHS Bestemmelser af indsamlede Forsteninger, at Grønsandet i Sjælland er i Tiden langt adskilt fra det meget ældre bornholmske Grønsand. Det er senere hen vist af andre, at Lellingegrønsandet, som Johnstrup stratigrafisk har bragt som Kridtformationens yngste Led, i Formationsrækken skal flyttes endnu et lille Trin højere op, ind i Paleocænet.

Foruden disse Arbejder har Johnstrup beskæftiget sig meget med Studiet af de kvartære Dannelser i Danmark. Dette kræver, at man fremdrager for Erindringen, hvorledes dette Studium stod ved Forchhammers Død. Andetsteds har jeg givet en udførlig historisk Beskrivelse af Istidsstudiernes Udvikling, hvortil der kan henvises²⁾. Vi kan derfor her nøjes med de aller groveste Hovedtræk. Fra JOHN PLAYFAIR i 1802 til L. AGASSIZ i 1840 havde en

¹⁾ Dags-Telegraphen. Onsdag 5. Januar 1870 under Mærket Ad. B.

²⁾ K. RØRDAM: Geologi og Jordbundslære. I Bd. p. 365 o. flg. Kbhvn. 1908.

Række af engelske og schweiziske Gletcherforskere udformet en Teori, som endelig Agassiz fremsatte i sin Fuldstændighed. Den gik ud paa, at omtrent hele Europa fra Nordspidsen til et Stykke ned i Italien havde været bedækket med uhyre Isbræer, der fra de højereliggende Partier havde ført det løse Materiale ud over Lavlandet og havde indridset Skurstriberne paa den faste Klippegrund. I Modsætning hertil havde den svenske Kemiker og Geolog N. G. SEFSTRØM i 1836 paany fremsat en allerede tidligere af Franskmanden SAUSSURE lanceret Teori om, at Nordeuropa var blevet overskyttet af en uhyre Vandflod, der fra Sverig og Norge havde væltet sig ud til alle Sider, og skyllet Grus og Sten ud over Rusland, Mellemeuropa og det meste af England. Da denne »petridilauniske Flod« med ubeskrivelig Vælde førte Stenblokkene hen over Klippegrunden, frembragte den derved de regelmæssigt indridsede Skurstriber. Mange af Datidens mest indflydelsesrige Videnskabsmænd, saaledes LEOPOLD v. BUCH., ALEXANDER v. HUMBOLDT sluttete sig til Teorien om den »klippevæltende Flod«. Teorien stemmede dog meget lidt med Naturforholdene, og forskellige Iagttagelser, navnlig af Isbjergenes Transport og Aflæsning af løst Materiale, gav i 1845 CHARLES LYELL Anledning til at fremsætte sin Driftteori eller Drivisteori, som i omtrent 30 Aar blev den herskende, navnlig i England, Frankrig, Nordtyskland og ligeledes i Nordamerika. Efter Lyells Teori havde det meste af den nordlige Halvkugle været dækket af et Ishav, opfyldt af Isbjerge, der ved deres Smeltning havde aflejret de løse Jordlag. Skurstriberne paa Klippegrunden maatte man efter Lyell nærmest antage var blevet frembragt ved, at Isbjergene drevet af Vind og Strøm havde skuret hen over Klippebunden. I Danmark, hvor netop Jordlagene fra Istiden frembyder megen Interesse, men maaske ogsaa nok giver de vanskeligste Opgaver at løse, blev Lyells Driftteori egentlig aldrig antaget af de faa daværende Geologer. Forchammer, der var nøje kendt med de danske løse Jordlag, saa, at vor almindeligste Jordart paa Øerne

og i Østjylland, Moræneleret — eller Rullestensleret, som han kaldte det — ikke paa nogen Maade kunde anses for at være en Dannelse, som var opstaaet i Havet. Det var ganske usortet og savnede Lagdeling, men til Forklaring af, hvorledes Morænelæret var opstaaet, udkastede Forchhammer en mærkelig Hypotese. Han antog, at Leret var dannet af Dyndvulkaner, der fra Dybet havde løstrevet de Stenblokke, som findes i Leret, og medført Sandet og Leret som en dyndagtig Masse. Forchhammer var sikkert herved paavirket af sine Undersøgelser over det islandske »Hverler«, som dannes ved de kogende Dyndpøle paa Island, hvilket Ler ogsaa i andre Henseender ses at have frembudt Interesse for Forchhammers mangesidige Studier. Han var dog opmærksom paa, at adskillige af de Stenarter, der forekom som løse Blokke i Danmark, fandtes som faststaaende Fjeld i Norge og Sverig, og han iagttog ligeledes, at den faststaaende Kalkstens Overflade enkelte Steder i Sjælland var forsynet med Skurstriber. I andre Henseender, saaledes med Hensyn til Landets geografiske Udformning, var Forchhammer derimod nærmest en Tilhænger af Vandflods-Teorien, men tilskrev ogsaa geotektoniske Forskydninger Indflydelse paa Kystformen.

Det er dog utvivlsomt, at en anden dansk Forsker, Japetus Steenstrup, allerede meget tidligt har haft en ganske anden Opfattelse af Forholdene end Forchhammer, en tydelig Opfattelse af, at der havde været en Istid her i Norden. TH. THORODDSEN har i sin interessante Afhandling om »Japetus Steenstrups Rejser paa Island 1839—40 S. 6. (Mindeskrift i Anledning af Hundredeaaret for Japetus Steenstrups Fødsel. I. Kbhvn. 1914) oplyst følgende: »Dengang kendte man intet til glaciale Dannelser, Istid eller saadant noget, men alligevel opdagede Steenstrup med sit skarpe Blik straks Ligheden mellem Rullestensbakkerne i Jylland og Morænerne ved Skeidararjökull. Hvor han omtaler disse Morænerækker siger han: »aldrig har jeg set et troere Billede af vor Rullestensformations slangede Bakkekjæder, blinde Dale og mamillaformige Høje«. «

Som paa andet Sted¹⁾ er omtalt (1908)¹⁾ havde Steensstrup allerede i sin Prishandling om Moserne, vist sig at være ganske klar paa, »at jo længere vi gaar tilbage i Tiden, desto raaere og koldere var Klimaet« og »I Begyndelsen af vor nuværende Jordperiode var en stor Del af Europa . . . skjult af et efterhaanden forsvundet, og forsvindende Isdække.« Senere hen ved forskellige Lejligheder²⁾ hentyder Steensstrup til samme Forhold, men uddyber dog ikke Spørgsmaalet yderligere. Johnstrup ses allerede i et Brev dateret Sorø 27. Februar 1859 til Forch., at ytre følgende: . . . »I de første Dage af denne Maa-
ned var jeg 3 Dage i Faxø, hvor jeg foretog et temmeligt fuldstændigt Nivellement baade af Jordsmonnet og den oprindelige Kalkoverflade for c. 60 Punkter, og venter ved Fastelavn atter at skulle kunne opholde mig der et Par Dage for at tilendebringe denne Undersøgelse. Saasnart Kortet er færdigt skal jeg sende Conferentsraaden det, og jeg troer nok at skulle tilveiebringe en nøiagtig Fremstilling med horizontale Curver af den kjendte Deel af Kalkklippen, saaledes som den var, umiddelbart før den dækkedes af Rullesteensleret³⁾. Den danner et langagtigt Skjær i Retningen VNV—OSO med stærkest Hældning paa Sydsiden, og Overfladen er saagodtsom allevegne stribet³⁾, hvor ikke særegne Forhold have været til Hinder derfor. Paa Kortet skal jeg aflægge Frictionsstribernes Retning, hvoraf jeg kun fik faa bestemt, da Nivelleringen optog saagodtsom al Tid.« . . .

Den svage Antydning, som man maaske kan se heri af, at Forchhammers Teori om, at Rullestensleret var frembragt ved en fra neden virkende vulkansk Kraft, ikke sløttes af Naturforholdene, forfulgte Johnstrup dog ikke

¹⁾ K. RØRDAM: »Geologi og Jordbundslære« I. Bd. Kbhvn. 1908. S. 369.

²⁾ F. Ex. i 1851, hvor han omtaler et Fund af skurede Mammutknogler fra stenet Blaaler, der er lejret ovenpaa lagdelt Sand, hvad vi nu vil kalde »Yngre Moræne ovenpaa Diluvialsand.«

³⁾ Udhævet af K. Rørdam.

videre eller rettere sagt omtalte det ikke, saalænge Forchhammer levede.

Der er dog Vidnesbyrd om, at Johnstrup var af en anden Mening end Forchhammer. Forf. er i Besiddelse af et med Forchhammers egenhændige Dedikation til »Overlærer Johnstrup« givet Exemplar af hans Afhandling fra 1858 »Bidrag til Skildringen af Danmarks geografiske Forhold i deres Afhængighed af Landets geognostiske Bygning.« Afhandlingen er godt indbunden og gennemtrukken med hvide Blade. Rundt om paa disse og i Bogens Margen findes en Mængde Bemærkninger udført med Johnstrups Haand, ganske utvivlsomt, baade efter Texten og Skriften at dømme, ganske kort Tid efter Modtagelsen, altsaa i 1858 eller 1859. De viser tydeligt, at Johnstrup havde Øjet aabnet for Forchhammers forskelligartede Svagheder, som i denne Afhandling ogsaa maa siges at være meget iøjnefaldende, ja i visse Henseender irriterende. Forchhammer havde som tysk opdraget et meget daarligt Øre for danske Stednavne, og rundt om i hans Skrifter vil man finde ofte pudsige Fejltagelser og Fejlskrivninger i denne Henseende. (Hjorthals for Hirtshals, Høebugten for Hobugten, Hunbjerg for Hanklit, Herløv for Herslev, Marie lyst for Mariedal o. m. fl.). De i denne Afhandling forekommende Fejltagelser er rettede i Margen af Johnstrup. Overalt i Afhandlingen, hvor Forchhammer forklarer Dannelsen af Gruslagene som Resultater af »en stor Vandflods« Indvirkning, har Johnstrup sat et eller flere Spørgsmaalstegn, og det samme gælder, hvor der ved »Rullestenslerets« Dannelse tages Tilflugt til Teorien om vulkanske Virkninger. S. 26 skriver Forchhammer ved Beskrivelsen af Forholdene ved Stevns Klint:

»Her paa dette højeste Sted af Klinten forekommer der et Conglomerat af store skarpkantede Brudstykker af Flint og Liimsteen, der ligge aldeles uden den ringeste Orden kastede imellem hinanden, men ere forenede ved Hjælp af Kalksinter til en eneste stor Klippemasse. De meget store Stykker, 5—10 Cubikfod, og den fuldkomne Mangel

paa Orden, hvormed de ere sammenkastede, bevise, at der her have været mægtige Kræfter i Bevægelse, for at knuse og henkaste Brudstykkerne, medens de skarpe Kanter, selv paa den meget bløde Liimsteen, godtgjøre, at det ikke har været Vandet, der har frembragt denne Forstyrrelse. Det har aldeles Charakteren af det Conglomerat, som Geognosterne betegne som plutonisk, d. v. s., som frembragt ved Jordrystelser. Disse have da sandsynligvis bevæget sig i Retningen af Strygningslinien fra N—S.« Johnstrup har her noteret i Margen »Hverken Vand eller plutoniske Kræfter men Isen«. Det havde maaske været modigere, hvis J. var traadt offentlig frem og havde modsagt Forchhammer paa alle disse Punkter, men det gjorde han ikke. Man maa dog ved Bedømmelsen heraf tage Datidens Forhold i Betragtning, naar man vil opstille en saadan Fordring. Forchhammer var ganske enevældig og taalte ikke godt Modsigelse, men det har dog næppe været det ledende Motiv. Det var utvivlsomt Johnstrups Højagtelse for den gamle fortjente Videnskabsmand og tidligere Lærer, der var det egentligt afgørende. Han kunde umuligt faa Forchhammer til at indse sine Fejltagelser og nænnede ikke at ærgre og krænke ham ved at slaa sig selv til Ridder paa ham. Vi ser ved en tidligere Lejlighed, hvorledes en anden med Forchhammer saavel i Stilling som i videnskabelig Anseelse fuldtud jævnbyrdig, der ellers ikke gik af Vejen for at sige sine Meninger rent ud overfor Modstandere, ved stor Behændighed fik Forchhammer til i Tide at vige af fra et Vildspor, han var ved at ride ind paa, en Handling udelukkende ledet af Venskab og Højagtelse for Forchhammer. Den Gang var Forchhammer ogsaa betydelig yngre og mere aandelig bevægelig end 10 Aar senere¹⁾. Men hvorom alting er, det er efter alt at dømme givet, at Johnstrup allerede i Slutningen af Halv-

¹⁾ K. Rørdam: »Japetus Steenstrup og Køkkenmøddingerne« i »Mindeskrift i Anledning af Hundredeaaret for Japetus Steenstrups Fødsel« I. Bd. Kbhvn. 1914.

trederne havde sluttet sig til Isteorien, saaledes som den blev klarlagt i vore Nabolande.

Omtrent paa dette Tidspunkt udviklede den udmærkede norske Geolog TH. KJERULF sin Anskuelse om, at Skandinavien havde været dækket af en Indlandsis, og han bidrog i fortrinlig Grad ved sine egne og sine Medhjælperes Undersøgelser til at klare de glacialgeologiske Forhold i Norge.

Paa Naturforskermødet 1868 i Kristiania viser Johnstrup sig nu at være bleven en erklæret Tilhænger af Isteorien og bidrog ved sine senere Arbejder ikke lidt til at klare de glacialgeologiske Forhold i Danmark. Paa Landmandsmødet i Viborg 1875 holdt han et Foredrag over »De geognostiske Forhold i Jylland«, hvilket Foredrag¹⁾ var ledsaget af et »Geognostisk Oversigtskaart over Danmark og Skaane«. Paa dette Kaart, der med uvæsentlige Ændringer er gentaget i forskellige Afhandlinger lige ned til Johnstrups sidste Beskrivelse af de geologiske Forhold i Danmark²⁾, findes aflagt en »Grænse for mere sluttede Partier af Rullestensler.« Denne Grænse falder i det væsentlige sammen med en Grænse paa Dalgas' Hedekort fra 1866, men gør et Sving op i Retning af Aalborg, for derefter i en Bue at bøje ned mod Holstebro og gaar derpaa Vest paa ud i Vesterhavet. Johnstrup beskriver i nævnte Foredrag fra 1875 Forholdene nærmere og gør opmærksom paa, at: »Hovedpartierne af Rullestensleret er ligesom sammenkædet til et Hele med den før omtalte Begrænsning mod Vest paa den jyske Halvø. Dette synes i det mindste at indeholde et Fingerpeg om, at der har været een stor Kraftytring, der til en vis Tid har formaaet at føre det stenede Rullestensler (Bundmoræne) til denne Grænselinje som sluttede Masser, medens derimod langs Vestranden af denne Linje store Sandmasser er opdyngede til betydelige Højder i det bakkede Rulle-

¹⁾ Tidsskrift for Landøkonomi 1875.

²⁾ Danmarks Statistik I. 1885.

stenssands-Bælte, der nærmest er at sammenligne med en Endemoræne.« J. beskriver dernæst Forholdene ved Gletscherne i Almindelighed og kommer tilbage til, »at det omtalte bakkede Sandparti er netop en saadan uhyre stor uregelmæssig Endemoræne, der i For-
ening med det bagved (Ø. derfor) liggende sammenhørende Rullestensler repræsenterer Resultaterne af en potenseret Virksomhed. Af de i denne Periode mere vestlig afsatte Masser maa det der forekommende Rullestensler, der ikke er saa koncentreret som paa Østkysten, være afsat i en tidligere Tid«

Det vil altsaa sige, at Bakkeøerne er ældre Dannelser, og hvad der findes af Moræneler i dem maa stamme fra den ældre (»den store«) Istid. J. viser, at Hedesletterne ikke er »virkelig vandrette Flader, men Skraaplaner med en overordentlig ringe Heldning fra det indre af Halvøen mod Nord, Nordvest og Vest Det er muligt, at Hedesletterne kunne have ligget over Havets Niveau og ere blevne overstrømmede af det ferske Vand, der under Isens Afsmeltning rislede i stor Mængde med ringe Fald fra hele Højderyggen imod Nordvest og Vest. Afløbet til Østkysten maa under de daværende Forhold have været spærret af Isen¹⁾. Johnstrups Anskuelse om de jyske Terrænforholds Udvikling er altsaa klare nok og giver et meget anskueligt Billede af Forholdene, skønt han fremsatte dem med noget Forbehold og mere kun som Antydning af, hvorledes han tænkte sig, at Forholdene havde været. Men hans Hypotese har dog haft det Fortrin fremfor mange andre, der en Tid har været herskende, men snart er forduftede, at den har vist sig at være i Overensstemmelse med Naturforholdene, saa vidt Undersøgelserne hidtil rækker. Det er altsaa Johnstrup, Æren tilkommer for at have vist, at Jylland en- gang var længdedelt ved en Gletscher eller Ind-

¹⁾ Udhævet af K. R.

landsis, og at Smeltevandet løb bort Vest paa over de hældende Hedeflader.

Blandt andre glacialgeologiske Afhandlinger kan fremhæves: »Om Hævningsfænomenerne i Møens Klint« (1874), der senere med en Tilføjelse om Rygens Klinter er udgivet i »Zeitschrift d. deutsch. geolog. Gesellschaft« 1874. Ligeledes hans tvende Afhandlinger i Universitetsprogrammerne for 1882: »Om de geologiske Forhold i den nordlige Del af Vendsyssel« og »Nogle Iagttagelser over Glacialphænomenerne«. Han tager i alle disse Arbejder bestemt Standpunkt som »Glacialist«, for saa vidt som han afgjort slutter sig til Teorien om Nordeuropas Nedisning og selv fremdrager smukke og tydelige Beviser (Skurstriber, Flytblokke m. m.) fra Danmarks Jordbund paa disse Anskuelsers Rigtighed; men paa den anden Side er han ikke nogen Tilhænger af den i Slutningen af Halvfjerdserne fremsatte Teori om 2 adskilte Istider og synes nærmest at ville tilskrive Drivis i Slutningen af Istiden de Virkninger, som af andre menes med Sikkerhed at kunne henføres til en senere (den anden) Istid.

Ogsaa ved Studiet af Bornholms Geologi var Johnstrup meget virksom, og klarede i det væsentlige de mange ret komplicerede Lejringsforhold paa denne interessante Ø, hvor han nøje kendte hver enkelt Lokalitet. Flere betydningsfulde Afhandlinger om de gamle Dannelser paa Øen foreligger fra hans Haand (se Literaturlisten).

Fra Johnstrups Undersøgelser paa Bornholm i 1869 foreligger der et Brev til Universitetskollegaen J. Steenstrup, hvori der berettes om Arbejdets Gang. Der kan her fremsættes følgende Uddrag:

Aakirkeby, d. 30. Juli 1869.

Kjære Kollega!

..... Mit Opholdssted bliver vist for denne Rejse udelukkende Aakirkeby, hvorfra vi daglig vandre ud til Aaerne paa Sydlandet, og forsaavidt jeg alt nu kan have nogen Mening om Overgangsformationen herovre, troer

jeg, at den vil give et ret interessant Resultat, om der end er Adskilligt, som det ikke endnu er lykkedes at finde Rede i, men det kommer maaske. Her er udmærket smukke Profiler af Lagene, og Andrarum tjener ved et Par af dem til Sammenligning, vi have fundet den saakaldte Andrarums-Kalk paa to Steder, og den er hidtil blevet sammenblandet med Orthoceratitkalken under det fælles Navn Cementsten paa Grund af Anvendelsen. Endvidere er jeg næsten overbevist om, at det røde og blaa Leer, der baade her og i Skaane henregnes til Keuper, slet ikke er Andet end decomponeret Leerskifer, men derom haaber jeg at skulle kunne udtale mig bestemtere, naar jeg oftere har havt Lejlighed til at gennemgaae de forskellige Localiteter¹⁾. Jeg kommer vist neppe til at beskæftige mig med Andet end Overgangsformationen og vil en anden Gang blive nødt til at foretage nogle Nivellements, for at faae nøie Indblik i Leiringsforholdene. Forsteninger er der jo rigtignok ikke saa mange af som i Skaane, men dog nok til at bestemme de enkelte Lags Stilling, og medens vi i Museet kun eiede tidligere en eneste Trinucleus, funden i en løs Steen, kende vi nu Leerskifer i fast Lag, hvori den findes, nemlig ved Mundingen af Risebækken. Nathorst²⁾ er en udmærket Samler, saa jeg kan glæde mig til at faae et godt Udbytte til Museet

Deres særdeles hengivne
Fr. Johnstrup.

I 1875 indgav Johnstrup et udførligt motiveret Andragende til Ministeriet og Rigsdagen om danske geologiske

¹⁾ Johnstrup skiftede senere hen Anskuelse om dette Spørgsmaal. Forf. af disse Linjer haaber ved en senere Lejlighed at være i Stand til at give en nærmere Meddelelse om de røde Lerarter paa Bornholm, hvis Dannelsesmaade har havt min Interesse gennem mange Aar. Derved bliver der formentlig Anledning til at gaa nærmere ind paa Johnstrups Anskuelser.

²⁾ Johnstrup var ledsaget af Palæontologen, daværende Kandidat A. NATHORST.

Undersøgelser. Han anslaar heri Udgifterne ved Danmarks geologiske Undersøgelse til i det første Aar 5000—7000 Kr. aarligt. Bevillingen gik dog ikke igennem den Gang. Først i 1888 blev der givet en permanent Bevilling, væsentlig fordi Geologien i Folketingsmand Dr. phil. PINGEL fik en varm Talsmand, men Tanken om Danmarks geologiske Undersøgelse er Johnstrups, ikke Pingels, hvad denne sikkert vil være den første til at indrømme.

I 1875 blev der derimod givet Bevilling til geologiske Undersøgelser i Grønland og heraf fremvoxede det følgende Aar en for alle naturhistoriske Studier herhjemme overmaade vigtig Institution under Johnstrups Ledelse, idet Indenrigsministeriet overdrog ham at iværksætte og lede de geografisk-geologiske Undersøgelser i Grønland, de 2 første Aar alene, senere i Forening med Marineminister RAVN og Justitsraad RINK. (I 1891 afløstes Ravn af daværende Kommandør WANDEL, i 1893 døde Rink.)

Johnstrup udgav i 1878 GIESECKES Dagbøger fra hans mineralogiske Rejse i Grønland i Begyndelsen af Aarhundredet og ledsagede den med biografiske Meddelelser om denne interessante Mands æventyrlige Liv. Han har yderligere redigeret det af den grønlandske Kommission udgivne »Meddelelser om Grønland« I—XII 1879—93 og leveret Resuméerne til Meddelelserne I, II, IV, V og VIII.

Han deltog i de skandinaviske Naturforsker møder og holdt i 1847 som nævnt Foredrag om Molluskforsteninger, i 1860 og 63 om Faxekalk, i 1868 om Brunkuldannelsen i Danmark, i 1873 om Hævningsfænomenerne i Møens Klint, om de palæozoiske Dannelser paa Bornholm og om »trekantede Sten«. I 1880 om Kryolit og Cyprina-Ler. I 1886 om Kystformen i Danmark og om Struvit og endelig i 1892 om Rav-førende Sandlag i Omegnen af København. Foredragene er gengivet i de respektive Beretninger fra Møderne og blev altid paahørt med stor Opmærksomhed.

Johnstrup var i al sin Færd en god dansk Mand, der elskede sit Land og sit Sprog. Han yndede derfor ikke den sprænglærde Terminologi, som takket være Exempler syd-fra er søgt indført ogsaa i Geologien, saa at man ved et Slags »geologisk Apotekerlatin« pynter paa Indholdets Magerhed ved at gøre Fremstillingen uforstaaelig for andre end de i denne Ritus og dens Formularer indviede. Johnstrup var ganske vist i Reglen forsigtig i sine Udtalelser og Slutninger, som det fra anden Side er blevet fremhævet, og han havde ikke Förchhammers agitatoriske Kraft, men hans videnskabelige Arbejder er skrevet paa et godt dansk Sprog fri for enhver Opstyltethed eller Bestræbelse for at synes lærdere end Emnet og Undersøgelsens Art og hans egne Evner tillader. I den Retning kan hans Arbejder tjene som Mønster paa naturlig Fremstilling.

Som Professor havde han Lejlighed til at gøre forskellige Undersøgelsesrejser; skönt han ikke længere var helt ung, taalte han Rejselivet godt.

I 1871 og 1876 var han paa Island, i 1872 paa Færøerne og har givet udførlig Beretning om disse geologiske Rejser (se Literaturlisten). Han holdt flere Gange Foredrag om Grønland i geografisk Selskab og var selv i 1874 i Grønland for at undersøge Kryoliten.

Han var Medlem af Regeringskommissioner af forskellig Art, saaledes fra 1874—84 Medlem af den jyske Kystsikringskommission. Fra 1866—69 var han Medlem af Bestyrelsen for Rosenborg Brøndanstalt. Han var Jurymedlem ved Udstillinger i Indland og Udland og Æresmedlem af et stort Antal videnskabelige Selskaber og Foreninger.

Johnstrups største Betydning ligger som sagt i hans eget utrættelige Arbejde for Danmarks Geologi og i hans Grundlæggelse og kloge Administration af de af ham ledede Foretagender.

Ved Mindetalen i Anledning af hans Død blev det i Dansk geologisk Forening sagt: »at det var et langt og betydningsfuldt Afsnit af Geologiens Udvikling her i Lan-

det, som Professor Johnstrup har paatrykt sit Stempel, og at hans Virksomhed vil mindes længe.« Det er rigtigt, men der bør tilføjes: Ære være hans Minde.

Fortegnelse

over

J. F. Johnstrups literære Arbejder.

1846. Om Korallrevene i det stille og indiske Ocean.
(Dansk Ugeskrift II. 8. Bd. S. 401 o. flg.)
1847. Om Jordlagenes Forhold til det deri ansamlende Vand.
(Dansk Tidsskrift 1. Bd. Nr. 6. 1848, Foredrag i naturh. Foren. 1847).
1847. Undersøgelser af Kjøbenhavns Brøndvand.
(Triers Archiv for Pharmaci og teknisk Chemi IV. Bd. B).
1848. (?) En Artikel i Vejle Avis om Svovl paa Island.
Anonym, men forfattet af Johnstrup efter personlig Meddelelse.
1852. Oversigt over de danske Lagdannelser.
I Johnstons Forelæsninger over Agrikulturchemi og Jordbundslære, oversat af Edv. Thomsen. II. S. 136—48.
1853. Katalog over Sorø Akademis Instrumentsamling med en Oversigt over Samlingens Historie. (Indbydelsesskrift ved den aarlige Examen ved Sorø Akademi).
1853. Hovedmomenterne af et Foredrag over de fysiske og chemiske Forhold, der nærmest vedrører den atmosfæriske Luft.
(Særlig af?)
1855. De chemiske Grundstoffer og deres vigtigste Forbindelser i den uorganiske Natur.
(2. Udg. 1858. 3. Udg. 1863).
1856. Artikel i «Dagbladet» om Salg af Sorø Akademis Hovedgaarde.
1857. Om Realundervisningens Fremgang.
(Indbydelsesskrift ved Ex. Sorø Akadm.)
1861. Bidrag til Faxekalkens Dannelseshistorie.
(Skandn. Naturf. Md. i Kbhvn. 1860).
1864. Faxekalkens Dannelse og senere undergaaede Forandringer.
(Kgl. D. Vid. S. Skrift. V. R. Naturv. & mathem. Afd., 7. Bd. Smgl. Jahrb. f. Mineralogie 1864.)

1866. J. G. Forchhammer (Nekrolog).
(Nordisk Universitets Tidsskrift. 10de Aarg. Tillægshæfte S. 78 o. flg.)
1866. Faxekalken ved Annetorp i Skaane.
(Kgl. D. Vid. S. Oversigter 1866. S. 258 o. flg.)
1866. Om Fugtighedens Bevægelse i den naturlige Jordbund.
(Kgl. D. Vid. S. Skrift. V. R. Naturv. & mathem. Afd., 7. Bd. S. 409 o. flg.)
1869. En forglemt og genfundne Bjergværksdrift paa Medveski Ostrow. [Bären Eiland i det hvide Hav].
(For Ide og Virkelighed, 2. Hft. S. 180—183.)
1869. Om Brunkuldannelserne i Danmark samt om de deri forekommende forstyrrede Lejringsforhold. Foredrag.
(10. Skandn. Naturf. Md. Kra. 1868.)
1869. Grønlandske miocene Planteforsteninger fra Atanekerdluk. Foredrag.
(10. Skandn. Naturf. Md. Kra. 1868.)
1869. Jordbundens Dannelse i Danmark. Foredrag v. 11. d. Landmandsfors. i Kbhvn. 1869.
(Tidsskrift for Landøkonomi IV. R. 3. Bind. Side 541 o. flg. Beretning om 11. danske Landmandsforsamling Kbhvn. 1870 Side 301 o. flg.)
1869. Om Vandets Bevægelse gennem det øverste Jordlag, og dets deraf følgende Beskaffenhed.
Foredrag i d. kgl. d. Landhusholds. den 5. Marts 1869.
(Berl. Tidende ¹⁹/₄ 1869.
Ugeskrift for Landmænd 1869 Nr. 10.)
1869. Almenfattelige Afhandlinger og Foredrag af J. G. Forchhammer, med Forfatterens Biografi og Fortegnelse over hans literære Arbejder. Kbhvn. 1869.
1870. Om Meteoriterne og nogle af de i de senere Aar forefaldne Meteorfald.
(Tidssk. f. popul. Fremst. af Naturv. IV. R. 2. Bind.)
1870. Jordskjælv i Sjælland den 28. Januar 1869.
(Kgl. D. Vid. S. Oversigter 1870. Side 1 o. flg.)
1870. Nogle Iagttagelser over slet Drikkevand i Sorø.
(Hyg. Mdd. VI. Side 105.)
1872. De skaanske Kul.
(Dagbladet f. ²/₄ 1872.)
(Herved forhindredes en her i København paabegyndt Svindel ved Dannelsen af Aktieselskaber i Skaane iflg. personlig Medd. fra Johnstrup.)
1872. Grønsandlagene i Danmark. Foredrag v. 12te d. Landmandsfor. i Nykøbing F. 1872.
(Tidsskrift f. Landøkonomi IV. R. 6. Bd. S. 406 o. fl. Landmandsblade 1872 Nr. 31. S. 481 o. fl. Beretn. om 12 d. Landmandsforsamling. 1874. S. 126 o. fl.)
1873. Om Kullagene paa Færøerne samt Analyser af de i Danmark og de nordiske Bilande forekommende Kul.
(Kgl. D. Vid. S. Overs. 1873. S. 147 o. fl.)
1873. Om Hævningsfænomenerne i Møens Klint. Foredrag paa det 11te skand. Naturf. Md. i Kbhvn. 1873.
(Beret. om Mødet Kbhvn. 1874. S. 69 o. flg. Tidssk. f. popul. Fremst. af naturv. V. R. 1. Bd. S. 1 o. flg.)

1873. Nogle ejendommelig formede Rullesten fra Jylland. Foredrag paa det 11te skand. Naturf. Md. i Kbhvn. 1873.
(Beret. om Mødet Kbhvn. 1874. S. 272 o. flg.)
1873. Oversigt over de palæozoiske Dannelser paa Bornholm. Foredrag paa det 11te skand. Naturf. Md. i Kbhvn. 1873.
(Beret. om Mødet Kbhvn. 1874. S. 299 o. flg.)
1874. Ueber die Lagerungsverhältnisse und die Hebungsfänomene in den Kreidefelsen auf Møen und Rügen. (Zeitschrift der Deutschen geologischen Gesellschaft. Bd. XXVI. Berlin 1874. S. 533 o. flg.)
1875. Rappports sur les memoires de M. Weyer: »Ueber die Wasserabnahme in die Quellen«. (Wien 1873 Par Colding, Holten & Johnstrup.)
1875. De geognostiske Forhold i Jylland. Foredrag v. 13. d. Landmandsfor. i Viborg 1875.
(Beret. om Mødet S. 157 o. flg.
Tidssk. f. Landøkonomi 4. R. 9. Bd. S. 457 o. flg.
Jenaer Literaturzeitung 1876, Nr. 50).
1876. Nogle Bemærkninger om Jordskjælvet paa Bornholm den 13de November 1875. Foredrag i Naturh. Foren. 26. Jan. 1876.
(Vid. Medd. f. d. naturh. Foren. i Kbhvn. III. 8. Aarg. S. 425 o. flg.)
1876. Om Grønsandet i Sjælland.
(Vid. Medd. f. d. naturh. Foren. i Kbhvn. III. 8. Aarg. S. 1 o. flg.)
1877. Om de i 1875 forefaldne vulkanske Udbrud paa Island, tillige med nogle indledende geografiske Bemærkninger. Foredrag i Naturh. Foren. ¹¹/₈ 1877 under Titel: »Iagttagelser over Islands Bjergformer«. (Geografisk Tidsskr. 1. Bd. Kbhvn. 1877 S. 50 o. flg.
Jenaer Literaturzeitung 1878 Nr. 52)
1877. Jordskredet ved Lønstrup den 11te August 1877. (Illustreret Tidende. 18. Bd. Nr. 939. S. 531.)
1877. Indberetning om en i 1876 foretagen Undersøgelsesrejse paa Island.
(Rigsdagstidende for 1876—77. Tillæg B. Sp. 879 o. flg.)
1878. Geognosie. Ecomie rurale du Danemarc. I Paris 1878.
1878. Geologisk Kaart over Danmark.
(Udstillet paa Udstillingen i Paris 1878, hvorfor Johnstrup fik tildelt Udstillingens Sølvmedaille).
1878. Gieseckes mineralogiske Rejse i Grønland (Bericht einer mineralogische Reise in Grønland 1806—1813) med biografiske Meddelelser om Giesecke af F. JOHNSTRUP og de grønlandske Stednavnes Etymologie af H. RINK.
1878. Om de i de senere Aar foretagne danske geologiske Undersøgelser i Grønland.
(Geograf. Tidsskr. Bd. III. S. 93 o. flg.)
1879. Indberetning til Indenrigsministeriet om de geologiske Undersøgelser i Grønland.
1880. Kryolithens Forekomst i Grønland. Foredrag paa det 12te skand. Naturf. Md. i Stockholm 1880.
(Beret. om Mødet. Stockholm 1883).

1882. Oversigt over de geognostiske Forhold i Danmark. Foredrag i naturh. Foren. i Efteraaret 1875 under Titel: »Dannelsen af Sand, Ler og Dynd«. (Rullestensformationen). (V. Falbe-Hansen & W. Scharling: »Danmarks Statistik«. Bd. I. S. 31 o. flg.)
1882. Nogle Iagttagelser over Glacialphænomenerne og Cyprinaleret i Danmark. (Universitetets Festskrift i Anl. af Kongens Fødselsdag.)
1882. Om de geologiske Forhold i den nordlige Del af Vendsyssel. (Universitetets Festskrift i Anl. af Kirkens Reformation.)
1883. Beretning om Boringer foretagne paa Limfjordstangen 1878. (Betænkning afgiven af den af Indenrigsministeriet under 23. Februar 1874 nedsatte Commission til Undersøgelse af forskellige Forhold paa Jyllands Vestkyst. Kbhvn. 1883. Bilag 3. S. XVI—XVII. Betænkningen er dateret ^{20/7} 1878.)
1883. Oswald Heer. (»Dagbladet« 1883. Nr. 290.)
1883. Stamtavle over Familien Petri. (Trykt som Manuskript 1883.)
1884. Geologiske og geografiske Undersøgelser paa Vestkysten af Grønland. Foredrag i Geografisk Selskab. (»Dagbladet« 1884 Nr. 61.)
1886. Om de vulkanske Udbrud og Solfatarerne i den nordøstlige Del af Island. (Naturh. Foren. Festskrift S. 149 o. flg.)
1886. Om Oprindelsen til Danmarks Kystformer. Foredrag paa 13. skand. Naturf. Md. i Kristiania i 1886. (Beret. om Mødet Kra. 1887.)
1886. Struvit fra Limfjorden. Foredrag paa 13. skand. Naturf. Md. i Kristiania 1886. (Beret. om Mødet i Kra. 1887 S. 79.)
1888. C. Ambt, F. Johnstrup & Chr. Steenbuch: »Nogle Undersøgelser af Grundluften, Grundvandet og Jordbunden i Kjøbenhavn og Frederiksberg. (Udgivet paa Foranstaltning af Selskabet for Sundhedspleje i Danmark.)
1889. Abriss der Geologie von Bornholm, als Führer zu der Excursion der Deutschen Geologischen Gesellschaft nach der Insel Bornholm 1889. (IV. Jahresbericht der geografischen Gesellschaft zu Greifswalde 1889—90 S. 1 o. flg.)
1892. Om nogle Istidsfænomener og rævførende Sandlag i Danmark. Foredrag paa det 14. skand. Naturf. Møde i København 1892. (Beret. om Mødet Kbhvn. 1894. S. 432 o. flg.)
1894. Om den i danske Kirker anvendte vulkanske Tufs geognostiske Beskaffenhed. (J. Helms: »Danske Tufstenskirker«. B. I. Kbhvn. 1894. S. 171 o. flg. Affattet 1888.)

Artikler i Nordisk Conversationslexicon.
Do. i biografisk Lexicon.

- Johnstrups Biografi findes i:
Autobiografi i Indbydelsesskrift til Københavns Universitets
Reformationsfest 1894. S. 123 o. flg.
- K. RØRDAM: »Et Bidrag til Geologiens Historie her i Dan-
mark«.
(Festskrift i Anledning af Johnstrups 25 Aars Jubilæum.
»Naturen og Mennesket«, 5. Bd. Kbhvn. 1891. S. 65 o. flg.)
- K. RØRDAM: »Johannes Frederik Johnstrup.
(Berlingske Tidende 1895. Nr. 1).
- K. RØRDAM: »J. F. Johnstrup«.
(Illustreret Tidende. Nr. 15. Jan. 1895).
- K. RØRDAM: »Johannes Frederik Johnstrup«.
(C. F. Bricka: Dansk biografisk Lexicon VIII Bd. Kbhvn.
1894. S. 522 o. flg.)
- K. J. V. STEENSTRUP: »Johannes Frederik Johnstrup.
(Meddelelser fra Dansk geologisk Forening. Kbhvn. 1896.
S. 1 o. flg. Foredrag holdt d. 10. Januar 1895.)
- O. IRMINGER: Professor ved Universitetet, Dr. phil. Johannes
Frederik Johnstrup«.
(Geograf. Tidsskrift. 13. Bind. 1895—96. Kbhvn. 1896. S. 47
o. flg.)
- V. MADSEN: »Johannes Frederik Johnstrup«.
(Geol. Fören. i Stockholms Förh. Bd. 17. Stockholm 1893.
S. 85 o. flg.)
- N. V. USSING: »Johannes Frederik Johnstrup.«
(Salmonsens Konversationsleksikon. IX. Bd. Kbhvn. 1899.
S. 941 o. flg.)
-